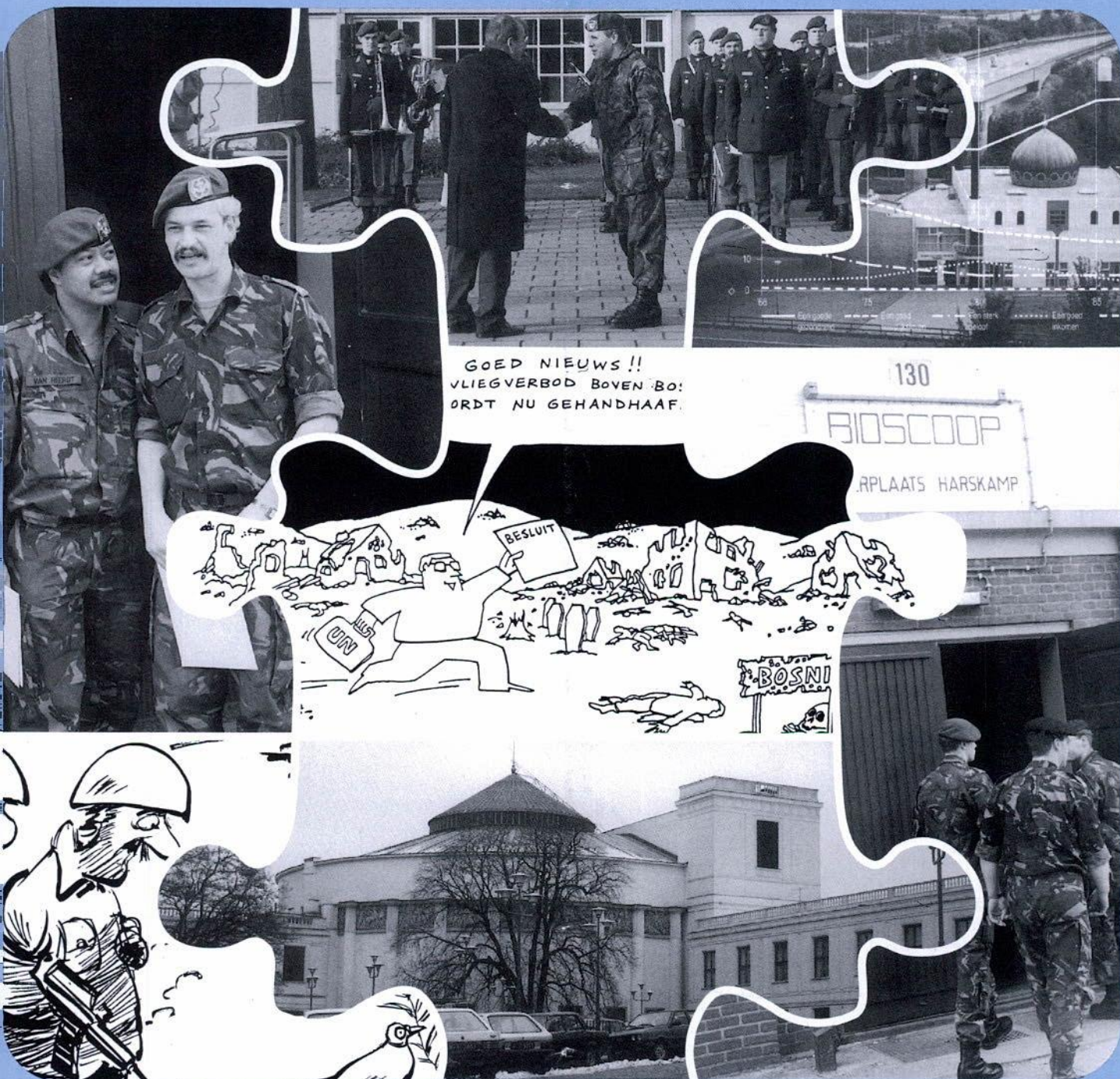

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

In dit nummer o.a.:

- Dienstplichtigen 'verplicht' naar Joegoslavië? ● Slikken of stikken ● Kiesrecht ook van belang voor militairen ● Brief uit Kaapstad ● Op vakantie in India ● Beheer militaire terreinen ● Oosteuropese maffia bedreigt West-Europa ● De vrijwillige onvrijwilligheid van de dienstplichtige ● Onthullingen ● Orde

nr. 5, mei 1993, 32e jaargang
Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
storten op postbankrekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op aan-
vraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk
Wiltjer, Wim Heij (voorz.), Peter
Samwel, Jos Siersma, Frank Spoelstra,
Jan Sulman.

Vaste medewerkers:

Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend van
Dam, Evert van Dijk, Gerard van
Erkelens, Cor Hoekstra (CORK),
Pieter de Jager, Tom Janssen, Stef
Kessels, Willy Lohmann, Frits Maas,
Len Munnik, René Nauta, Marco van
Nek, Leonore van Opzeeland, Cor
Out, Tom Pauka, Freek Pol, Rien
Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten,
Hans Schonk, Klaas Soesbeek, Jan
Stoof, Wessel Visser, Leon Wecke,
Hans van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:

Frank Spoelstra

Redactiesekretariaat:

Erika Krijt-Leyendekkers
Prepress/Lithografie/Druk:
Brouwer Offset Utrecht b.v.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-20906.

Bijdragen in EGO verschijnen op per-
soonlijke titel en vertegenwoordigen
niet noodzakelijkerwijs de visie van de
redactie of de dienst HGV.

Inhoud

Dienstplichtigen 'verplicht'	2
naar Joegoslavië?	
Slikken of stikken	3
Popmuziek	5
Kiesrecht ook van belang voor	
militairen	6
Oosteuropese maffia bedreigt	
West-Europa	8
Prikkels (Orde)	10
Brief uit Kaapstad	11
Accidental Hero	12
Willy Lohmann (poster)	14
Afzien van geweld	16
Onthullingen	17
Op vakantie in India	18
Gedicht/Peter van Straaten	21
De vrijwillige onvrijwilligheid	
van de dienstplichtige	22
Vragen staat vrij/Daphne	23
Beheer militaire terreinen	24
Boeken	26
René Nauta	28

DIENSTPLICHTIGEN 'VERPLICHT' NAAR JOEGOSLAVIË?

Het zijn rumoerige tijden voor de krijgsmacht vandaag de dag.

Wie had de val van de Berlijnse muur kunnen voorzien en vervolgens de totale ineenstorting van het Warschaupact? Van de een op de andere dag moest de NAVO haar strategie volledig veranderen.

Dan volgt de Golf-oorlog, waarbij Irak Koeweit binnenvalt en Nederland ook bijdraagt aan de 'bevrijding' van Koeweit, o.a. middels levering van fregatten aan de vloot, geleide wapens in Turkije en Israël, medische troepen, enz.

En dan momenteel de bijdragen van onze mariniers in Cambodja en de transporters en ver-
bindelaars in Joegoslavië. De vele kleinere bijdragen van Nederland aan de VN, zoals kl-per-
soneel en maréchaussee in de Sinai, waarnemers in Angola, monitormissions in de GOS-re-
publieken en het Midden-Oosten, enz., laten we gemakshalve maar buiten beschouwing.

En dan ineens is er het besef dat de koek op is. Er zijn geen mensen meer leverbaar voor bij-
voorbeeld peace-enforcement in Joegoslavië. Een volgende shift troepen voor Cambodja vul-
len is al behoorlijk problematisch, laat staan de daaropvolgende shift.

Natuurlijk zijn er wel mensen voldoende in de krijgsmacht, maar niet op basis van vrijwillig-
heid. Als eenmaal dat besef is doorgedrongen op politiek niveau is er snel een nieuw 'ei van
Columbus' uit de hoge hoed getoverd. Dan desnoods maar dienstplichtigen sturen op basis
van gedeeltelijke vrijwilligheid. Het 'Franse model' wordt gememoreerd door premier
Lubbers, waarbij je eenmaal je woord gegeven hebbend, daar niet meer onderuit kan. Dit
juist in de tijd waarin de dienstplicht zo goed als afgeschaft is. Des te opmerkelijker is het dat
de 'Commissie Meyer' in eerste aanzet onder meer voorstelde dat dienstplichtigen een oplei-
ding krijgen van een half jaar en dan een half jaar inzetbaar zijn voor VN-taken. Het rapport
van de Commissie Meyer, waarin voorstellen uitgewerkt waren om de dienstplicht te hand-
haven, werd door de politici terzijde geschoven en tegen het advies in zal het in mei worden
gevolgd door een besluit terzake van de opkomstplicht.

Het is zeker niet de eerste keer dat het advies van een commissie niet wordt gevolgd. De in
1983 in het leven geroepen Stuurgroep Aanpassing Diensttijden (STADI), die moest onder-
zoeken hoe problemen te ondervangen waren bij inzetbaarheid van legereenheden, m.n. daar
waar het ging om technisch zeer geavanceerd materieel (o.a. de Leopard-tank), adviseerde
voor een variabele dienstplicht. Dit advies is nooit ten uitvoer gebracht.

In 1988 pleitte de Maatschappelijke Raad voor de Krijgsmacht (MRK) voor een ambtena-
renstatus voor dienstplichtigen. Tevergeefs. Ook hier werd in onvoldoende mate het advies
gehonoreerd.

Diezelfde MRK stelt in november 1992 dat de dienstplicht, indien er niet primair sprake is
van een bedreiging van het voortbestaan van de samenleving in haar totaliteit, moet worden
afgeschaft. En verder: 'Gebruikmaking van militair personeel voor taken die geen direct of
indirect verband houden met de verdediging van het Nederlands grondgebied of dat van
haar bondgenoten mag uitsluitend zijn gebaseerd op vrijwilligheid.'

Dit advies wordt door de politici gevolgd. Toch wil men nu dienstplichtigen gaan 'verplich-
ten'. Ons komt dit voor als een innerlijk tegenstrijdige gedachtengang, uitmondend in on-
doordachte voorstellen.

Nog altijd worden de lasten van de dienstplicht eenzijdig door een minderheid gedragen (de
meerderheid is ervan vrijgesteld en verkeert daardoor in onder meer een materieel gunstiger
positie). De politiek heeft er bewust voor gekozen (1987) om de wedde van dienstplichtigen
onder het sociaal minimum te houden (58 of 62 procent van de beroepswedde). Natuurlijk is
dit laatste punt een zaak voor de belangenorganisaties. Onze zorg zit hem vooral in het feit
dat zo makkelijk wordt geroepen wat dienstplichtigen allemaal zouden moeten, terwijl ze al
jaren wachten op een fatsoenlijke ambtenarenstatus en daarbijbehorende vergoeding.
Als de politici zich daar in het verleden meer om hadden bekommerd, had men nu misschien
op wat meer vrijwilligers kunnen rekenen.

Redactie

SLIKKEN OF STIKKEN

De gedwongen verhuizing van het Centrum voor Vredesoperaties

Toen ik zijn kamer binnenliep, maakte hij een enigszins verslagen indruk. Vers van de naald waren de laatste en definitieve berichten binnengekomen van de aanstaande verhuizing naar Ossendrecht.

"Ik krijg steeds meer behoefte om de voorgenomen verhuizing van het CVV naar Ossendrecht eens goed te analyseren, de personeelskonsequenties op een rij te zetten om vervolgens er een snijdend artikel over te schrijven", aldus de zeer bij 'zijn' mensen betrokkenen S1 van het Centrum voor Vredesoperaties in de Harskamp, de kapitein Roel Been.

Raadsman Jan Sulman bood hem aan zijn verhaal te doen in EGO. Hier volgt hun vraaggesprek.

Waar gaat het eigenlijk precies over?

Het gaat over mensen die op het verkeerde been zijn gezet door uitspraken van DPKL. Toezeggingen die achteraf niets waard bleken te zijn.

Misschien is het handig om het verhaal in een tijdsperspektief te plaatsen, de feiten vanaf het begin en daarna de consequenties.

Zoals je weet is het CVV op 1 oktober 1992 opgericht, met als taak het opleiden van rotaties cursisten die worden uitgezonden in het kader van vredesoperaties. Daarnaast ook nog de totale per-

soneelszorg voor betrokkenen.

We kregen onderdak op de lokatie Harskamp. Vanaf het eerste begin hebben we echter geweten dat het verblijf daar slechts tijdelijk zou zijn. Er was een optie op kamp Crailo, in de buurt van Laren. Plotseling werd het echter Ossendrecht. Iets waar niemand op had gerekend.

■ Geschiedenis

Misschien een beetje provocerend, maar 'zo' gaan dingen toch in het leger. Vanwaar toch die verontwaardiging,

Een verhaal, zo film je het niet... en sommigen besloten dan ook niet mee te verhuizen.

wat maakt het hier nu zo bijzonder?

Om dat duidelijk te maken, een stukje geschiedenis.

Voor de eerste vulling van het contingent (onder)officieren werd gekozen voor het zogenaamde 'hand-picked' systeem. Het komt er op neer dat C-1LK vanuit zijn organisatie de hoogst benodigde kwaliteit 'plukte' met aanvulling vanuit de overige ressorts, tot een aantal van 37 personeelsleden.

Dat gebeurde de laatste dagen van september, enkele dagen voor de oprichtingsdatum. Het overgrote deel van de mensen werd gevraagd of men iets voelde voor een functie bij het op te richten CVV. De lokatie was Harskamp, met vermelding dat een verhuizing naar Crailo er ook inzatz.

Dus Ossendrecht kwam helemaal niet in het plaatje voor?

Het 'spook' Ossendrecht kwam plotseling uit de lucht vallen. De mensen waar ik het zoëven over had, werden verzocht op 1 oktober van het vorig jaar naar 1LK in Apeldoorn te komen. Daar werd voorlichting gegeven omtrent het fenomeen CVV met alle ins en outs. Tijdens deze eerste briefing kwam Ossendrecht bovendien als mogelijke tweede optie. Dat was voor de meesten enorm schrikken, want over die werkplek was nooit gesproken bij de werving.

Wat betekende dat voor jullie?

Na de eerste schrik dacht men dat het zo'n vaart niet zou lopen. Hoewel de euforie hier en daar toch ook plaats had gemaakt voor enige terughoudendheid met een vleugje wanhoop.

Terwijl het werk dus eigenlijk nog moest beginnen, werd de motivatie al ondermijnd?

Voor sommigen gold dat zeker. De meesten echter hadden de instelling van 'schouders eronder' en 'er tegenaan'. Na vier weken zouden immers de eerste cursisten worden binnengehaald en die mensen kon je moeilijk op de stoep laten staan.

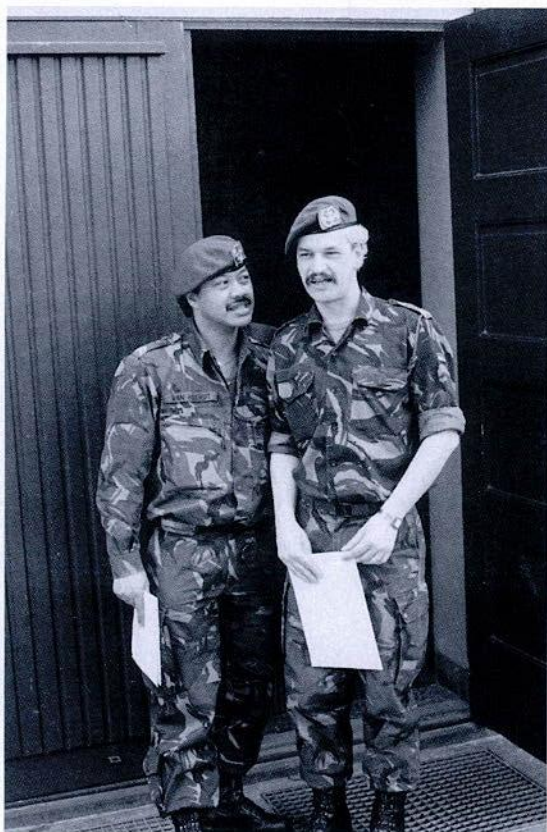
■ Zicht op Crailo

Hektische tijden dus!

Midden in die eerste drukke maand kwam een werkgroep van DOKL/ORG, na een 'keurige' afweging van kosten en baten, tot de conclusie dat de toekomstige lokatie voor het CVV Crailo moest worden. De exploitatiekosten voor Ossendrecht lagen aanmerkelijk hoger dan voor Crailo, luidde de conclusie. Daarnaast bleek ook C-1LK een groot voorstander te zijn van de centrale ligging van het CVV. Er leek dus niets meer fout te kunnen gaan.

Het personeel zal daar wel blij mee zijn geweest?

Het bericht werd met open armen ontvangen. De KL-organisatie is zo slecht nog niet, was het gevoel. In die periode werden diverse pogingen ondernomen door DPKL voor de verdere personeelsvulling. De wervings slogan was: 'Een nieuwe uitdaging, minstens drie jaar

Bij de opening van het CVV op 3 december 1992 in de Harskamp feliciteert minister Ter Beek de eerste commandant, lt. kol. A. Noël.

FOTO COKL-BLAD

werk bij een inspirerende flexibele eenheid in de Harskamp en op termijn Crailo'. Dat was niet voor dovemansoren!

De verschillende personeelsniveaus werden overstelpt met aanmeldingen voor de op korte termijn te vullen ca. 40 vakatures.

■ Gevolgen Ossendrecht

Wat kon er toen nog misgaan?

Op 9 december werden we wakker met een bericht uit een Brabants ochtendblad, waarin de kazernecommandant van de Kon. Wilhelminakazerne uit Ossendrecht meldt de plaatselijke werkgelegenheid te hebben gered door de komst van het CVV. In de middag werd die dag onze commandant telefonisch op de hoogte gesteld door DOKL, dat een dag eerder de Legerraad het beleidsvoornemen had uitgesproken voor verhuizing van het CVV naar Ossendrecht, medio 1993!

Wat heeft dat konkreet voor consequenties voor het personeel van het CVV?

Voor wat de dienstplichtigen betreft, valt het wel mee. Er zullen wat meer inwonenden zijn.

De grootste problemen zitten bij de beroepsmensen. Zo'n 90% van dit personeel woont in Gelderland. Ze zullen moeten kiezen tussen verhuizen of een 'weekend-huwelijk'.

Zijn er voldoende woningen beschikbaar?

Uit een gehouden onderzoek blijkt dat het bureau huisvesting van het PMC/Noord-Brabant niet over geschikte en betaalbare woningen beschikt binnen een straal van 25 km van de legerplaats Ossendrecht. Iets dat consequenties heeft voor de mogelijkheid van verhuiskostenvergoedingen. Een en ander betekent dus dat het personeel nagenoeg gedwongen wordt een gescheiden gezinssituatie te aanvaarden en 'binnenslaper' te worden. Dit staat nog los van de

vraag of hij en zijn gezin sowieso wenst te verhuizen naar deze uithoek.

Vervolgplaatsingen zullen waarschijnlijk weer naar de Veluwe leiden, of ontslag in verband met overtolligheid.

■ Hopen op wonder

Gelet op de voorgeschiedenis, kunnen mensen zich niet terugtrekken?

In een gesprek met onze commandant heeft DPKL de oplossing voorgesteld om mensen die niet mee willen voorrang te geven bij herplaatsingen in de regio.

De commandant mocht dat zijn personeel 'zo' ook vertellen. Het gaf wat opluchting. Vandaag echter kreeg ik een brief onder ogen waarin DPKL afstand neemt van zijn eerdere toezeggingen aan het personeel. Sterker nog: Wie niet meegaat, krijgt Bascode 7. In de praktijk is dat het voorportaal van ontslag.

Stikken of slikken dus?

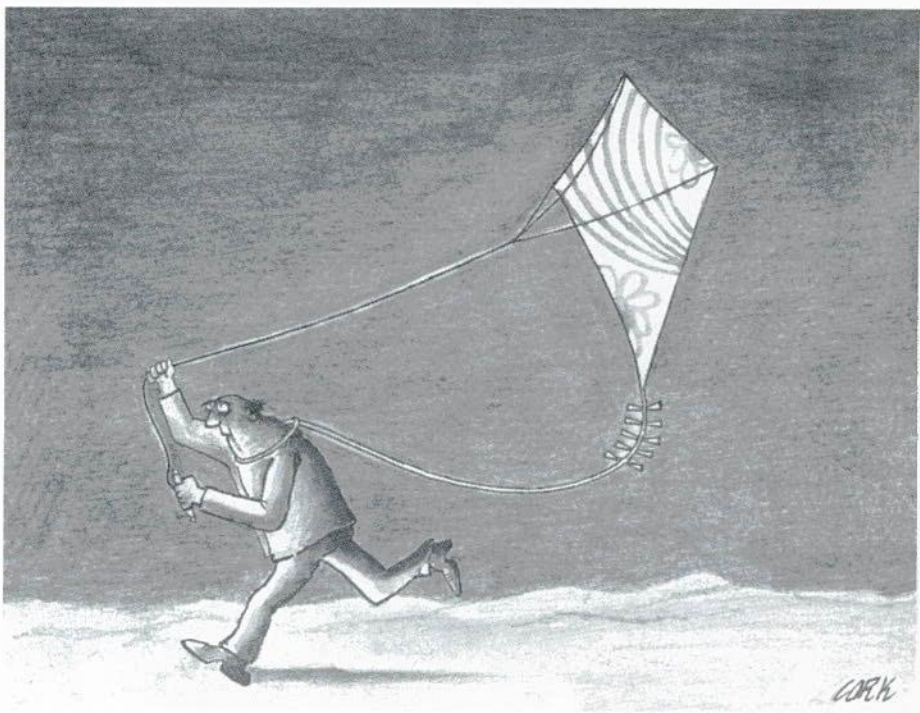
We hangen inderdaad. Door de keus voor het CVV moeten de collega's hun opgebouwd sociaal leven overboord zetten en in een volstrekt nieuwe omgeving iets nieuws trachten op te bouwen. Ook eventuele inkomstenderving door de opgegeven baan van de echtgenote voor lief nemend.

We zijn op het verkeerde been gezet en voelen ons belazerd.

Overigens, ook inwonend worden is niet vrijblijvend. De gescheiden gezinssituatie kan tot grote spanningen leiden. Eventuele opgelopen spanningen tussen moeder en kinderen kunnen enkel in het weekend beslecht worden. Dat geldt ook voor de beide partners onderling. Ik hoop op een wonder, dat er misschien toch nog andere keuzes worden gemaakt.

Dat hoop ik met jullie.

Jan Sulman

MALDITA VECINDAD

El Circo (BMG/Ariola)

Pachuco is de Mexicaanse versie van punk. Het heeft echter niets te maken met het vaak negatieve geram en de drie akkoorden die er in onze contreien bij die muzieksoort komen kijken.

Het zestal Maldita Vecindad Y Los Hijos Del Quinto Patio doet op hun tweede cd *El Circo* verslag van het leven in de grote stad. En aangezien dat bij uitstek de plek voor een smeltkroes van verschillende mensen is, klinkt de muziek van Lobito (percussie), Alientos (saxofoon), Aldo (bas), Pacho (drums), Roco (zang) en Pato (gitaar) ook als een opzwepende potpourri.

Ska is een belangrijk bestanddeel op de elf nummers tellende cd, maar zeker niet het enige. Het beluisteren van *El Circo* is een spannende tocht door Latijns Amerika, waarbij je alle muziekstijlen uit dat gebied tegen het lijf loopt. Maldita Vecindad klinkt afwisselend funky, reggae, polka, bolero, calypso en ga zo nog maar even door. Een mooi opgebouwde cd, waar rustige nummers als *Kumbala*, over het Mexicaanse zwerversleven, worden afgewisseld met extreem broeierige stukken als de skapunk afsluiter *Querida*. Het hoogtepunt vind je echter precies halverwege, in het mooi opgebouwde *Un Gran Circo*.

Maldita Vecindad bewijst dat er buiten Europa en de Verenigde Staten ook popmuziek wordt gemaakt, die zich kan meten met het beste uit die streken. En nu nog een gezellig tourtje met het enigszins vergelijkbare Mano Negra, want hoewel die veel meer rock in hun muziek gooien is dat een ultieme feestcombinatie. In Mexico trekken hele families er op uit om deze eigenzinnige punkers te zien. Hier tourden ze onlangs kort door het

clubcircuit, maar daar komt hopelijk snel verandering in. Maldita Vecindad is een typische band voor de zomerfestivals. Onder de brandende zon verplicht dansen en zweten. Pachuco!

VAN HALEN - LIVE

Right Here, Right Now (Warner Music)

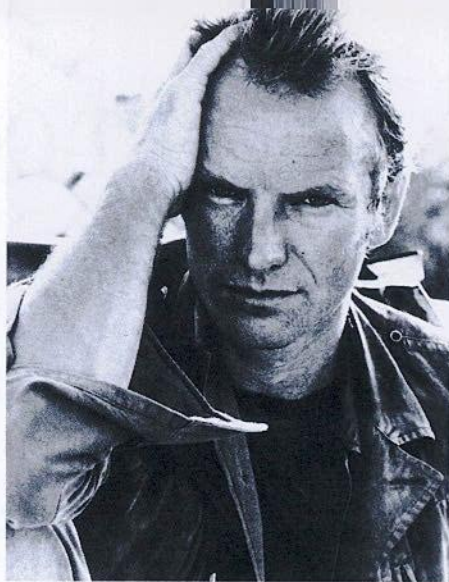
Van Halen is in Amerika vanaf de eerste hit *Runnin' With The Devil* altijd een supergroep geweest. In Europa heeft de band rond de broers Edward (gitaar) en Alex (drums) Van Halen, die hun roots in Nederland hebben, die status ondanks een enorme schare fans nooit bereikt. Daarom heeft de groep ons werelddeel sinds 1985 links laten liggen en Nederland werd zelfs vanaf 1980 niet meer vereerd met een live-concert. Tot vorige maand.

Vlak voor de *Right Here, Right Now* wereldtournee verscheen er als voorproefje een dubbel live-cd, die vooral een overzicht geeft van de groep sinds Sammy Hagar de charismatische frontman David Lee Roth verving. Inmiddels is het enige Nederlandse concert in de Rotterdamse Ahoy voorbij, maar daar konden lang niet alle fans bij zijn. Binnen een mum was de hal uitverkocht. Voor degenen die het gemist hebben is *Right Here, Right Now* een pleister op de wonde, voor degenen die er waren een mooie herinnering.

VAN HALEN LIVE: Right here, right now

Met een beetje handig programmeren ontsoel je, je van de drum-, bas- en gitaarsolo's, die geen van alle origineel en stuk voor stuk uiterst saai zijn en je houdt een prachtdocument over. Klassiekers als *Ain't Talkin' 'Bout Love* en *Jump* (inmiddels succesvol opnieuw als single uitgebracht), worden afgewisseld met veel recent werk, waarvan *Right Now*, *Why Can't This Be Love* en *Top Of The World* de hoogtenpunten zijn. Alledrie te vinden op het tweede schijfje, dat het dus met vlag en wimpel wint van het eerste. Hoewel dat met vier openers van de meest recente studio-plaat *For Unlawful Carnal Knowledge* ook een paar ijzersterke troeven in huis heeft. Het duo Van Halen vormt, samen met Sammy Hagar en bassist Michael Anthony, een magische (hard)rock-groep. Dat was in 1978 zo en dat is nu nog steeds zo.

STING

Ten Summoner's Tales (A&M

Records/Polydor)

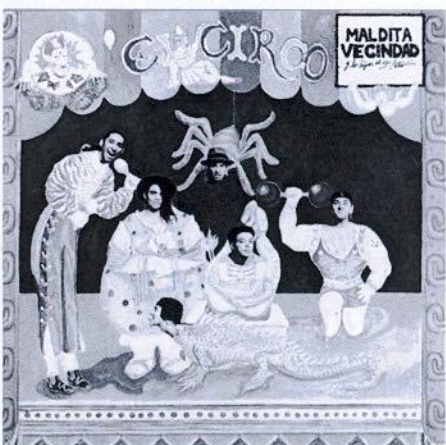
Na het zwaarwichtige *The Soul Cages* uit '91 had Sting zijn buik vol van alle diepere, filosofische en therapeutische gronden waar hij zijn nummers op baseerde. Dus besloot de voormalige Police-frontman om zijn volgende plaat puur voor de lol te maken. De enige dubbele bodem op *Ten Summoner's Tales* is de titel. Die verwijst naar Sting's werkelijke naam Gordon Sumner en naar de veertiende eeuwse literaire klassieker 'The Canterbury Tales' van Geoffrey Chaucer. Verder is alles wat betreft de teksten precies wat het lijkt.

Op het muzikale vlak zou zeker de helft van de *Tales* zo uit de *Soul Cages* afkomstig kunnen zijn. Een enkel uitbundig popstuk kon er wel tussen, maar bijvoorbeeld *Fields Of Gold*, *Saint Augustine In Hell* en *Everybody Laughed But You* liggen behoorlijk zwaar op de maag. Dat doet overigens niets af aan de kwaliteit, want die is prima. Er wordt flink gegoocheld met maatsoorten en dat kan alleen met muzikale zwaargewichten.

Ten Summoner's Tales (er staan twaalf nummers op, maar het ook op single uitgebrachte *If I Ever Lose My Faith In You* en de afsluiter *Nothing 'Bout Me* zijn als pro- en epiloog aangemerkt) is dan ook gemaakt met de fantastische band van de *Soul Cages*-tournee. Gitarist Dominic Miller (o.a. Peter Gabriel) en drummer Vinnie Colaiuta (o.a. Frank Zappa) waren wel in voor Sting's muzikale grappen.

Het resultaat is, evenals bij *The Soul Cages*, een degelijke popplaat, met het vakmanschap van jazzmuzikanten gemaakt. Er staat echter geen echte klassieker op, zoals *If You Love Somebody Set Them Free* van *The Dream Of The Blue Turtles*, en *Englishman In New York* en *They Dance Alone* van *...Nothing Like The Sun*. Daar kan *It's Probably Me* absoluut niet aan tippen. En al helemaal niet in de nieuwe versie zonder de hulp van Eric Clapton, zoals het nummer op *Ten Summoner's Tales* is terug te vinden.

Marco van Nek

KIESRECHT OOK VAN BELANG VOOR MILITAIREN

Maar is er nog vertrouwen in 'de politiek'?

Sinds 22 januari 1992 bestaat er binnen Defensie een werkgroep die tot taak heeft vorming en voorlichting te verzorgen aangaande de thema's van oorlog en vrede, bezetting en bevrijding, gekoppeld aan de grondrechten in het heden. De bedoeling hiervan is de geestelijke verzorgers in de krijgsmacht te ondersteunen bij hun bijdrage aan het proces van bewustwording en reflectie over de Tweede Wereldoorlog en de huidige grondrechten ten behoeve van militairen.

De 'Werkgroep 4/5 mei - defensie' is ingesteld door de Hoofden van Dienst van de Geestelijke Verzorging op aanbeveling van de Chef Defensiestaf en het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Dit comité stelt jaarlijks een van de grondrechten uit de Nederlandse grondwet centraal. De werkgroep - die bestaat uit protestant, rooms katholiek, joods en humanistisch geestelijke verzorgers van alle krijgsmachtdelen - heeft besloten het jaarlijkse thema van het Nationaal Comité te volgen. Voor 1993 staat het kiesrecht centraal, overeenkomstig artikel 4 van de Nederlandse grondwet.

Raadsman Gerrit Vlietstra, lid van de werkgroep, gaat hieronder nader in op de betekenis van dit grondrecht voor militairen in deze tijd.

■ Valt er wat te kiezen?

Het specifieke thema 'kiesrecht', voorafgaande aan 1994 als het jaar van de verkiezingen voor een nieuwe volksvertegenwoordiging, heeft zeker voor beroepsmilitairen een bijzondere betekenis.

We moeten constateren dat een grote

groep beroepsmilitairen moeite heeft gekregen met 'de politiek'. Als militair moeten ze zich wellicht schikken in de plannen zoals ze zijn neergelegd in de Defensie-nota, want ze zijn tenslotte uitvoerend ambtenaar. Maar als burger behoeven ze het totaal niet eens te zijn met de gemaakte analyses en de konsekwen-

ties die daaruit worden getrokken. Bovendien vragen velen zich af of ze als werknemer bij Defensie nog wel serieus worden genomen en voldoende menswaardig behandeld worden.

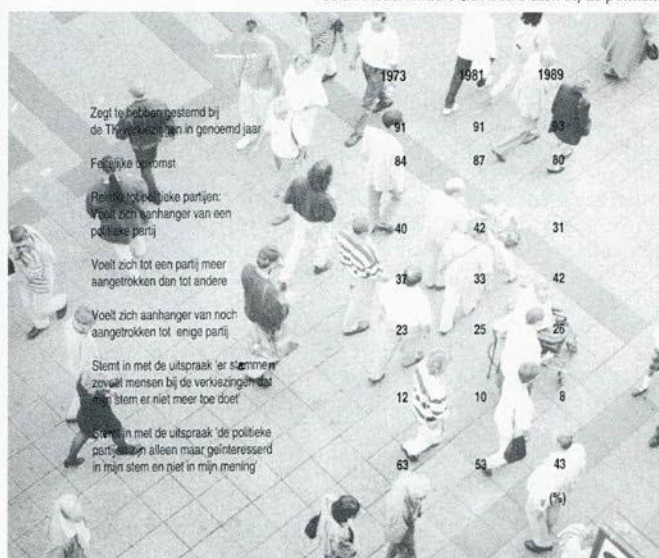
Vooral rondom uitzendbeleid en de consequenties voor het gezin, wanneer in het buitenland onverhoopt iets ernstigs mocht gebeuren, bestaan vele vragen en zorgen. De beschuldigende vinger gaat steeds meer richting 'Den Haag'. Men heeft niet de indruk dat zakelijke argumenten vanuit de krijgsmacht of geventileerde zorgen betreffende personele belangen worden gehoord in politiek Den Haag. Laat staan dat er iets mee gebeurt.

Men maakt de verwijten niet alleen naar de verantwoordelijke bewindslieden, maar vooral ook naar de politici in de Tweede Kamer die, als volksvertegenwoordigers, hun controlerende taak zouden laten liggen, zo meent men. Of de verwijten terecht zijn of niet is niet zo gemakkelijk vast te stellen, maar het wordt wel door velen als zodanig beleefd. Op zijn minst mogen we concluderen dat de betrokkenheid van de politici in het parlement niet duidelijk voelbaar en herkenbaar is.

Het is net alsof de grote politieke partijen ten aanzien van het defensiebeleid een massief blok vormen, waarbinnen weinig verschillen te ontdekken vallen en al evenmin weinig mogelijkheden tot ombuiging van politieke stellingname aanwezig lijken.

Valt er voor een militair, die zich in bovenstaande problematiek herkent, nog

Voelen Nederlanders zich betrokken bij de politiek?

Voor wie nog eens wat meer wil lezen over het kiesrecht is er o.a. de brochure 'Soms moet je een keuze maken...' van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Deze brochure van 40 pagina's op groot formaat is rijkelijk met foto's en grafieken geïllustreerd en bovendien doorspekt met een tiental columns van bekende Nederlanders. Ze is op te vragen bij het Nationaal Comité 4 en 5 mei, Rapenburgstraat 109, 1011 VL Amsterdam, tel. 020-6209688. Prijs f 7,50 (incl. verzendkosten).

Soms moet je een keuze maken...

K I E S R E C H T

G R O N D R E C H T E N

NATIONAAL COMITÉ 4 EN 5 MEI

'93

het tegenwoordige kiesstelsel

De Kieswet, een uitvoerige wet met 25 hoofdstukken en vele artikelen, regelt zeer nauwkeurig hoe verkiezingen moeten worden gehouden en welke voorbereidingen daarvoor moeten worden getroffen.

De Kieswet bepaalt onder meer dat 150 leden van de Tweede Kamer volgens het algemeen actief en passief kiesrecht rechtstreeks worden gekozen. Het land is voor de organisatie van de verkiezingen in 19 kieskringen verdeeld. Deze kieskringen zijn: Den Bosch, Tilburg, Arnhem, Nijmegen, Rotterdam, Den Haag, Leiden, Dordrecht, Amsterdam, Den Helder, Haarlem, Middelburg, Utrecht, Leeuwarden, Zwolle, Groningen, Assen en Maastricht en Flevoland.

hoe partijen aan verkiezingen deelnemen

De kieskringen zijn onderverdeeld in stembedistricten die ongeveer 1000 kiezers tellen. Elke kieskring heeft een hoofdstembureau. Op de hoofdstembureaus leveren de politieke partijen of verenigingen enige tijd voor de verkiezingsdag maximaal...

voor het de
eens sp
beeld g
er hebb
n een w
terugg
vordt b
nen dat

DE TWEEDE KAMER

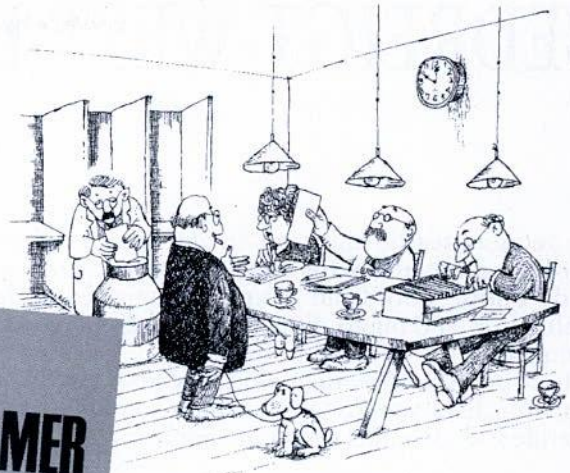
Verkiezingen
vroeger en nu

Nummer twee

DE TWEEDE KAMER

Ontstaan en geschiedenis
van onze
volksvertegenwoordiging

Nummer één

De kieswet regelt uitvoerig hoe verkiezingen moeten worden gehouden

Ook over de Tweede Kamer (ontstaan, geschiedenis, werkwijze, verkiezingen, kabinetsformatie, wetsvoorstellen e.d.) zijn een reeks kleine geïllustreerde brochures (gratis) verkrijgbaar bij de afdeling Voorlichting en Public Relations, Binnenhof 1/a, 2513 AA Den Haag, tel. 070-3182171.

iets te kiezen? Heeft kiezen überhaupt nog zin? Kiesrecht is immers verbonden met vertrouwen in de politiek, en dat is nu juist datgene dat bij velen ontbreekt. Toch moeten we oppassen dat we het kind niet met het badwater weggooien.

■ Grondrechten gebruiken

Het kiesrecht is en blijft een waardevol grondrecht en het is tamelijk uniek in de wereld. En zeker Nederlandse beroeps-militairen waren zich daarvan terdege bewust. Want daar bestond de krijgsmacht immers voor!

De krijgsmacht was er om onze grenzen en grondrechten te verdedigen. Nu de taakstelling van de krijgsmacht in belangrijke mate aan het veranderen is, wil dat nog niet zeggen dat een van de meest kenmerkende grondrechten in onze democratie, het kiesrecht, geen bescherming en onderhoud meer zou behoeven. Gebruik maken van je kiesrecht kan ook een gespleten gevoel opleveren. Het maakt je als burger medeverantwoordelijk (medeplichtig) aan de 'politiek'. Het maakt het lastiger kritiek te leveren op 'zij daarboven'. Zeker wanneer je je eigen opvattingen niet meer herkent in een of andere partij, wordt het lastig jezelf te motiveren om te gaan stemmen. Bovendien heeft niemand de illusie dat die ene stem veel invloed zal hebben op de politiek.

Dit alles kan wel een goede motivatie zijn om meer te doen dan alleen maar een stem uit te brengen tijdens de verkiezingen.

Democratie hoeft niet beperkt te blijven tot politieke besluitvorming en zeker niet alleen tot het kiesrecht. Burgers (militairen zijn ook burgers) kunnen ook actief deelnemen in de besluitvorming en

aan de activiteiten van politieke partijen en (belangen)organisaties.

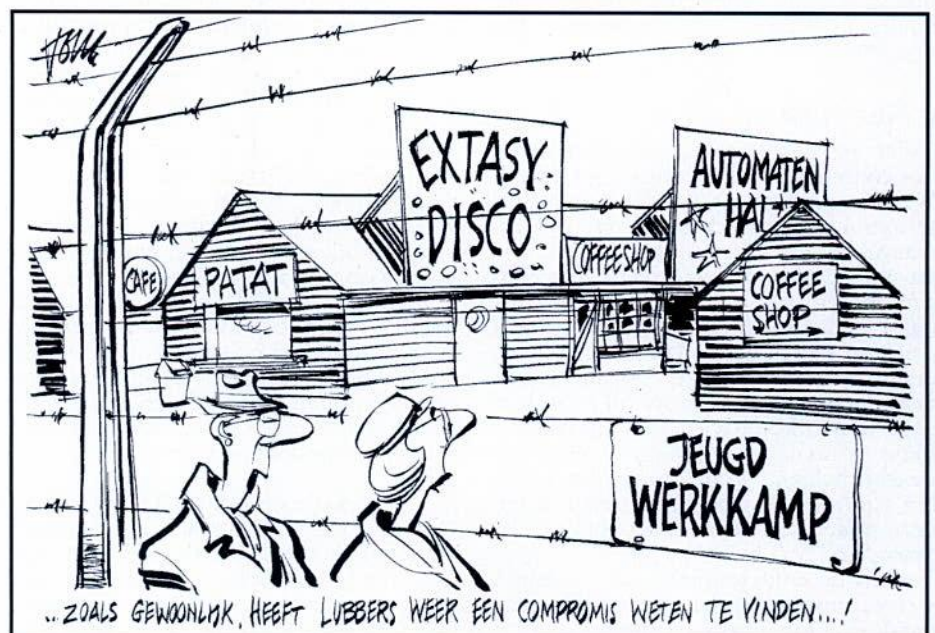
De vertegenwoordigers van dergelijke organisaties klagen vaak over gebrek aan daadwerkelijke steun bij hun activiteiten. Dit zijn bij uitstek de organisaties die voor een goede vertaling van de volkswil in het parlement moeten zorgen.

■ Andere eisen

Aan de militair binnen de krijgsmacht met een nieuwe taakstelling worden andere eisen gesteld dan vroeger. Er is minder personele zorg en er wordt een groter beroep gedaan op ieders eigen verantwoordelijkheid.

Binnen het defensie-apparaat heerste tot voor kort vooral de 'cultuur van het zwijgen'. Men was in het algemeen gewend de (politieke) opdrachten uit te voeren zonder daar kritische kanttekeningen bij te plaatsen. Dat is duidelijk aan het veranderen de laatste jaren: er is een grotere mondigheid ontstaan en er wordt - ook in de militaire samenleving - meer gebruik gemaakt van dat andere grondrecht, het recht op vrije meningsuiting.

Blijkbaar doet de veranderende krijgsmacht ook een ander appèl op de democratische houding en mondigheid van haar leden. Het kiesrecht speelt daarbij ook een wezenlijk rol. *Gerrit Vlietstra*

OOSTEUROPESE MAFIA BEDREIGT WEST-EUROPA

De georganiseerde misdaad in de landen achter het voormalige IJzeren Gordijn neemt enorm toe en wordt een serieuze bedreiging voor het Westen. In de Poolse hoofdstad Warschau spraken veiligheidsexperts tijdens een conferentie eind maart dit jaar over mogelijke oplossingen. Er heerste weinig optimisme.

“Als de intelligentie van de Westerse mafia wordt gecombineerd met de meedogenloosheid van de Oosteuropese mafia loopt de democratie gevaar”, zo tekende Rien Robijns op uit de mond van de conferentievoorzitter.

Aan de randen van het stadion van de voetbalclub Legia Warschau begint elke morgen in alle vroegte de zogeheten Russische markt. Vele honderden kraampjes puilen uit met levensmiddelen, grauwe kleren, prullaria, potten en pannen, garen en band. Vrouwen lopen er met grote boodschappentassen langs. Op het eerste gezicht ziet het er heel onschuldig uit. Maar de bezoeker die de weg weet, kan er zonder problemen ook oude Kalasnikov-geweren kopen of huurmoordenaars inhuren. Voor de prijs van 1800 harde Duitse marken zijn ze te recruterende, in Rusland een jaarsalaris. Terwijl de marktkooplieden op deze bazar hun waren en diensten aanprijzen, buigt aan de andere kant van de snelstromende rivier de Wista een honderdtal veiligheidsexperts uit Oost en West zich in het gemarmerde gebouw van de Poolse Senaat over de toenemende georganiseerde criminaliteit in het Oostblok. Drie dagen lang wordt, op initiatief van de Europese werkgroep ‘Europe 2000’ en het Poolse parlement, openlijk gesproken over de activiteiten van duizenden criminele groepen achter het voormalige IJzeren Gordijn, die bezig zijn hun grenzen te verleggen en de samenlevingen in West-Europa beginnen te bedreigen.

■ Netwerk

“Wat we zien,” stelt de voorzitter van de conferentie, de Poolse senator J. Wende, somber vast, “is dat zich een internationaal netwerk begint te vormen, waarin het intellect van de Westerse mafia wordt gecombineerd met de meedogenloosheid van de georganiseerde misdaad uit het Oostblok. De mate waarin we er in slagen deze structuren te liquideren zal beslissend zijn voor het voortbestaan van de democratie in onze landen.” Hij kijkt de Westerse experts even bijna smekend aan: “Maar u moet ons daarbij helpen. Want onze politiekorpsen zijn niet in staat op te treden tegen deze praktijken die over zoveel grenzen heengaan.”

Tijdens de conferentie wordt duidelijk, welke omvang de georganiseerde misdaad in Oost-Europa inmiddels heeft

aangenomen. Uit alle hoeken en gaten, zo wordt meegedeeld, melden zich nieuwe handlangers. In de verpieterde economieën begint velen het water aan de lippen te staan, terwijl talloze geharnaste communisten die aan de kant zijn gezet, hun frustraties botvieren in de criminele praktijk. Zo zijn er verschillende misdaadorganisaties opgezet door groepen van ex-KGB-ers of oud-Afghanistanstrijders. Wat dat betreft is de voedingsbodem voor de misdaad vruchtbaar.

■ Interpol

Interpol is thans bezig die bewegingen in kaart te brengen. Dat gebeurt op de manier, waarop deze internationale politieorganisatie de laatste jaren al verschillende misdadige netwerken in het westen heeft geanalyseerd. Zo richtte Interpol zich middels de zogeheten operatie Macandra op de drie Italiaanse misdaadorganisaties Mafia, Camorra en Ndrangheta, via de operatie ‘Osca’ op de Zuid Amerikaanse drugsbendes in Europa, met de actie ‘Oostenwind’ op Aziatische bendes en door middel van ‘Rockers’-project op verschillende gangs die afpersing, drughandel en prostitutie tot hun specialisatie hebben gemaakt.

Interpol-topman Sven Borjesson vertelt in Warschau, dat zijn organisatie nu de voorbereidingen treft om de Oost-Europese misdaad zo aan te pakken. Interpol weet nog niet precies waar de klepel hangt, geeft hij eerlijk toe, maar waar de klok luidt is inmiddels bekend. In Moskou, verklaart hij, zijn bijvoorbeeld verschillende groepen Tsetsenen, samen meer dan 2500 man, actief. Ze houden zich vooral bezig met afpersing en prostitutie. Sinds kort opereren ze ook in St Petersburg, terwijl de eerste groepen ook in Berlijn zijn gesignaleerd, waar welgestelde Russische ballingen een dankbaar doelwit vormen.

Een tweede groep omvat bendes uit de Oekraïne die voornamelijk in het voormalige Tsjecho-Slowakije opereren. Ze exploiteren Russische prostituees in verschillende bars en hotels in Praag, smokkelen Russische drugs per trein via

Tsjechië en Slowakije naar het westen en beschikken over speciale eenheden van voormalige Sovjet-militairen om concurrenten uit de weg te ruimen.

Van alle misdaad-groepen in Hongarije zijn die van communistische haviken uit de voormalige Sovjet-Unie de gevaarlijkste. Ze doken daar voor het eerst op aan het einde van de jaren ‘80 en verkochten toen voornamelijk nog wodka, kaviaar, auto-onderdelen en elektronische goederen op de zwarte markt. Ze werden gevolgd door misdadigers die zich toelegden op chantage. En toen de Russische troepen zich moesten terugtrekken uit Hongarije bleven verder zo’n duizend soldaten achter die op de zwarte markt zo ongeveer alles begonnen te verkopen wat ze uit hun vroegere kampementen konden stelen, inclusief verschillende soorten wapens.

■ Infiltratie

Al deze verschillende groepen houden zich nu actief bezig met afpersing, drug- en wapenhandel, kunstroof, vervalsing en autodiefstal. Volgens Borjesson zijn hun leiders zelfs al geïnfiltrerd in het gewone bedrijfsleven. “Ze leiden legale firma’s en proberen niet al te opvallend en welvarend over te komen,” zegt hij.

De Interpol-topman: “Al deze groepen zijn georganiseerd op etnische basis. Het machtigst zijn de Russen en Oekraïners, maar Tsetsenen die het gewelddadigst zijn, Georgiërs en Armeniërs doen ook volop mee. Ze zijn nu bezig hun grenzen af te bakenen en hun gebieden te verdeelen. Er zijn tekenen, dat dat gepaard gaat met bloedige bendeoorlogen.”

Borjesson zegt er van overtuigd te zijn, dat de georganiseerde misdaad uit Oost-Europa op het ogenblik een ‘zeer serieus probleem’ voor heel Europa aan het worden is. “Uit Duitsland en de Verenigde Staten worden al moordaan- slagen gemeld. In Duitsland is witwassen van geld en wapenhandel aan de orde van de dag, terwijl aanslagen, afpersing en prostitutie steeds meer in Oostenrijk voorkomen.”

Bij Interpol in Lyon hield men zich in 1992 bezig met ruim zesduizend misdaden, waarvan er 422 tot acties van de georganiseerde misdaad konden worden gerekend. Tachtig procent betrof misdaden in Europese landen. Drughandel, roofovervallen en het witwassen van geld scoorden het hoogst.

■ Buffers

Van de misdadige activiteiten uit het Oostblok beginnen op het ogenblik vooral aangrenzende landen als Duitsland en Oostenrijk last te krijgen. Zij zijn vooralsnog de buffers, waardoor landen als Nederland, België en Frankrijk nog even in de luwte kunnen blijven. Maar volgens de deskundigen zullen over enkele jaren ook deze landen volop te maken krijgen met de misdadige praktijken.

Wat dat betekent ondervindt Duitsland nu aan den lijve. In Warschau gaf de voormalige president van het Bundeskriminalamt (de Duitse BVD),

FOTO'S RIEN ROBIJNS

Enkele deelnemers aan de internationale conferentie

dr Heinrich Boge, enkele voorbeelden. Hij signaleerde onder meer een 'dramatische stijging' van het aantal autodiefstallen in Duitsland. In 1991 werden er 85.000 auto's in Duitsland gestolen, waarvan er 37.000 niet werden teruggevonden. In 1992 werden er al 100.000 auto's geroofd, 50.000 bleven weg.

Boge: "Het was altijd bekend, dat er gestolen wagens naar de Verenigde Staten en het nabije Oosten gingen, maar op het ogenblik is Oost-Europa de eerste bestemming geworden. En daarbij is Polen een van de voornaamste landen. Daar gaan de auto's eerst heen om dan verder te worden getransporteerd naar landen als Rusland, Hongarije, Bulgarije, Roemenië en Tsjechië. De markt voor dure wagens is daar immers immens en de vraag is navenant."

Boge beschouwt Polen ook als de draaischijf voor drughandel. In illegale laboratoria worden in het land drugs gemaakt en getransporteerd naar de andere Oosteuropese landen, direct of via de Scandinavische landen. Daarnaast bereiken heroïne en cannabisprodukten uit de voormalige Sovjet-Unie steeds meer de Westerse landen. "Je kunt constateren, dat extremisme en terrorisme in het Oostblok in dezelfde mate zijn toegenomen als de militaire dreiging voor de westerse landen is gedaald," aldus de gewezen Duitse veiligheidschef, die nog steeds als adviseur optreedt voor de regeringen van Oosteuropese landen.

■ Nucleair materiaal

Een andere sterk toenemende criminele activiteit is de smokkel van nucleair materiaal uit het Oostblok naar het Westen. Volgens Peter Kromer, directeur van de sectie van het Bundeskriminalamt die zich bezighoudt met de illegale overdracht van technologie, ziet een verveelvoudiging van die praktijken. In 1990 ontdekte de Duitse geheime dienst vier gevallen van smokkel van nucleair materiaal, in 1991 was dat getal gestegen tot 41 en in 1992 werden al 158 gevallen geregistreerd.

Van die 158 gevallen ging het 59 maal om fraude en 99 keer om illegale invoer. Daarbij werden 259 verdachten aangehouden, waarvan de helft uit Duitsland kwam en de andere helft uit Polen en de landen van het GOS. De materialen kwamen uit de GOS-landen en andere

Oosteuropese landen en werden naar Duitsland gesmokkeld via de Baltische staten, Polen of Zuid-Oost Europa.

■ Nederland

De niet onredelijke verwachting is, dat Nederland op termijn ook met die praktijken te maken krijgt. Dat zal een extra impuls geven aan de toch al toenemende georganiseerde criminaliteit in ons land. Volgens de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI) zijn nu reeds honderden, internationaal opererende, criminele groepen in Nederland actief. Hun activiteiten zullen de komende jaren sterker groeien dan de vergrijpen, waar de burger nu al dagelijks last van heeft.

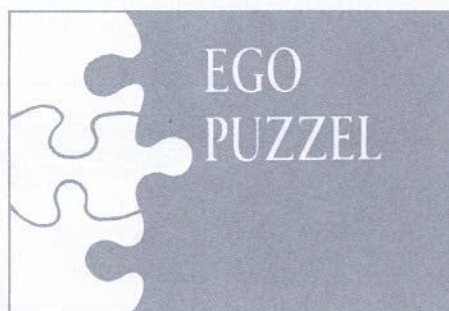
De procureur-generaal die in Nederland speciaal belast is met de bestrijding van de zware criminaliteit is mr. R.A. Gonsalves uit Den Bosch. Hij acht de nieuwe misdaadgolf die uit het Oostblok zal overwaaien, zeer bedreigend. Hij wijst daarbij onder meer op de toename van autodiefstallen en vrouwenhandel. De instabiele politieke en economische situatie in het Oostblok is in zijn visie een goede voedingsbodem voor deze georganiseerde misdaad.

Gonsalves denkt, dat politie en Justitie in de Oosteuropese landen bij de bestrijding ervan veel van het Westen kan leren. "Het zou een goede zaak zijn, als Westerse landen bilaterale steun zouden geven. Ook in ons eigen belang," meent hij. "Misdadige organisaties hebben nu eenmaal een grote drang om te groeien en op het moment dat zij zich een goede basis in het Oostblok hebben verschaft, hebben ze ook een goede uitvalsbasis naar het Westen. Dat is alleen te bestrijden, wanneer de Westeuropese en Oostbloklanden in eigen kring en met elkaar nauw samenwerken. Die samenwerking zal, uiteraard binnen formele structuren, zo praktisch mogelijk en niet te bureaucratisch moeten zijn. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van projecten. Als Nederland en Polen zouden samenwerken bij de bestrijding van autodiefstallen, is dat een direct belang voor beide landen."

In Warschau stelde de procureur-generaal daarom voor, dat de Oosteuropese landen tot een samenwerking à la Europol in de Europese Gemeenschap zouden komen. "Op het eerste gezicht lijkt het misschien voor de hand te liggen wanneer alle Europese landen één

verband zouden vormen, maar dat is niet de meest effectieve weg. Het is al moeilijk genoeg voor de twaalf EG-landen om één organisatie als Europol te vormen. Het zou talloze extra problemen geven, als daar nog eens andere staten bij zouden komen. Het is beter als de Oosteuropese landen een eigen instituut als Europol zouden stichten, dat niet alleen een platform is voor die landen, maar een centraal aanspreekpunt kan zijn voor contacten met Europol. Maar dat zal nog jaren duren. Vooralsnog is het daarom beter concrete, praktische vormen van bilaterale samenwerking te zoeken."

Rien Robijns

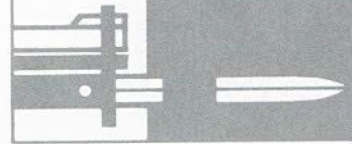

De oplossing van de vier beroepen die gevonden konden worden in de visitekaartjes in het vorige nummer luidt: modiste, humorist, mannequin en metaalbewerker.

Hieronder een puzzel waarbij de vier juiste woorden van elk zeven letters zowel horizontaal als vertikaal dienen te worden ingevuld. De omschrijvingen luiden als volgt: 1-onderafdeling, 2-vrijkoopsom, 3-instrument, 4-negatieve kanten.

1		2		3		4
2						
3						
4						

◀ Het Poolse Senaatsgebouw in Warschau

Nederlandse militairen zijn geplaatst op de Antillen ter handhaving van de orde. De eilanden behoren tenslotte tot het koninkrijk. Het is alweer jaren geleden dat onze mariniers werden ingezet bij een opstand in Willemstad. Nu lijkt alles rustig, vooral bij het bezoek van ons koninklijk paar met al hun prinsessen. Die prinsessen deden uitspraken over de zonnige kant van de Caraïbische eilanden, omdat ze die alleen te zien kregen. Het lijken dan ook stukjes paradijs. Vooral bij zo'n bezoek ziet men letterlijk, maar ook figuurlijk geen wolke aan de hemel.

Daarna bracht een regeringsdelegatie een bezoek aan de eilanden. Die kwam tot de conclusie dat de werkelijkheid geheel anders was. De bestuurders blijken er een financieel debacle van te hebben gemaakt. Maar nog erger, ze nemen het ook niet zo nauw met de democratische spelregels. Voor de bovenlaag van de be-

volking - waartoe ook de bestuurders behoren - geeft dat mogelijkheden tot een leven als in het paradijs. Een belangrijk voordeel is dan ook het niet betalen van belasting voor deze groep. Dat een belangrijk deel van de bevolking verpaupert, is voor hen gewoon een probleem waar geen geld voor is. Veel jongeren wordt geadviseerd naar Nederland te gaan om te studeren. Nu blijkt dat men als drugverslaafde zelfs een gratis vliegticket enkele reis krijgt. Zij bezorgen de bezittende klasse de meeste overlast.

In de vorige eeuw was er in Nederlands-Indië een assistent-resident in Lebak, Eduard Douwes Dekker. Deze maakte zich toen ook zorgen over de bestuurlijke kwaliteiten van de Inlandse hoofden. Als Nederlands bestuursambtenaar betekende dat het einde van zijn carrière. Later schreef hij onder de naam Multatuli de Max Havelaar, over de

misstanden in dat deel van ons voormalig koninkrijk. De hoofden van Lebak verrijkten zich ten koste van de arme inlandse bevolking.

Een welgestelde bewoner van St. Maarten stelde voor de tv-camera van de NOS, dat de Nederlanders maar vlug moesten vertrekken. Volgens hem werd de toestand veroorzaakt door de wijze waarop de Nederlandse media de berichtgeving verzorgden over de Antillen. De mariniers moeten dan wel blijven voor het handhaven van rust en orde.

Cor Out

TEKENING TOM JANSSEN

BRIEF UIT KAAPSTAD

De maandelijkse bijdrage van onze vaste medewerker Karel Roskam bereikte ons dit keer in de vorm van een brief uit Kaapstad in Zuid-Afrika, waar dr. Roskam voor drie maanden een gastdocentschap vervult aan de Universiteit van de Westkaap.

Beste Lezer,
Je vindt in Kaapstad echte Nederlandse namen, zoals de straten: Heerengracht, Buitenkant, Strand en Groenmarkt. Je vindt er ook hotels, zoals Het Dorpshuis. En natuurlijk is er het monumentale Kasteel. Dat Kasteel is in de 17de eeuw gebouwd door de eerste blanke machthebber in Zuid-Afrika: Jan van Riebeeck. Het lijkt op fortificaties zoals je die bijvoorbeeld in Naarden ziet - een vijfpuntige ster van bastions. Ik ben dat Kasteel gaan bekijken, want toen ik nog geschiedenisleraar was in Nigeria heb ik altijd beweerd, dat je van geschiedenis veel kan leren. Nu, dat klopt; dat heb ik nu gemerkt.

Martelingen

We werden rondgeleid door een dienstplichtig soldaat (een blanke) in een soort uniform dat misschien in de verte wel iets weg had van de uniformen waarin ze toen gelopen moeten hebben.

Onze gids vertelde over het leven in die dagen van de 17de en de 18de eeuw. Zijn verhaal ging vooral over de omstandigheden, waarin de gevangenen werden opgesloten in pikdonkere hollen, diep in die bastions. Het verbaasde ons natuurlijk niet, dat deze gevangenen in die dagen werden gemarteld, want dat was toen algemeen

gebruik in allerlei landen.

De toeristen (sommigen met belachelijke zonnekleppen op en felkleurige shorts onder de dikke buiken) lachten over de gruwelijke details die onze gids oplepelde uit het verleden - kennelijk moeten de gidsen van het kasteel een verhaal uit hun hoofd leren, inclusief de grapjes. Deze jonge Zuidafrikaanse dienstplichtige vertelde hoe de vroegere Nederlandse bewoners van het Kasteel het niet nodig hadden gevonden om iemands schuld te bewijzen. Zij hadden de verdachte net zo lang gemarteld tot hij bekende. De monden van de toeristen uit de beschaafde landen vielen open van verbazing, want per slot van rekening komt zulke verkrachting van het recht in deze tijd niet meer voor.

Misplaatste grappen

Toch had ik er, juist hier in Zuid-Afrika, moeite mee, want die bloedstollende verhalen van de gids leken als twee druppels water op wat er hier in dit land nog niet eens zo heel lang geleden, tot aan het begin van 1990, ook veelvuldig gebeurde. Van de veiligheids-politie is bekend, dat die ook systematisch probeerde misdaden te 'bewijzen' en verdachten te laten 'bekennen' door ze te martelen. Dat heeft niet zelden geleid tot de dood van de verdachte, waar-

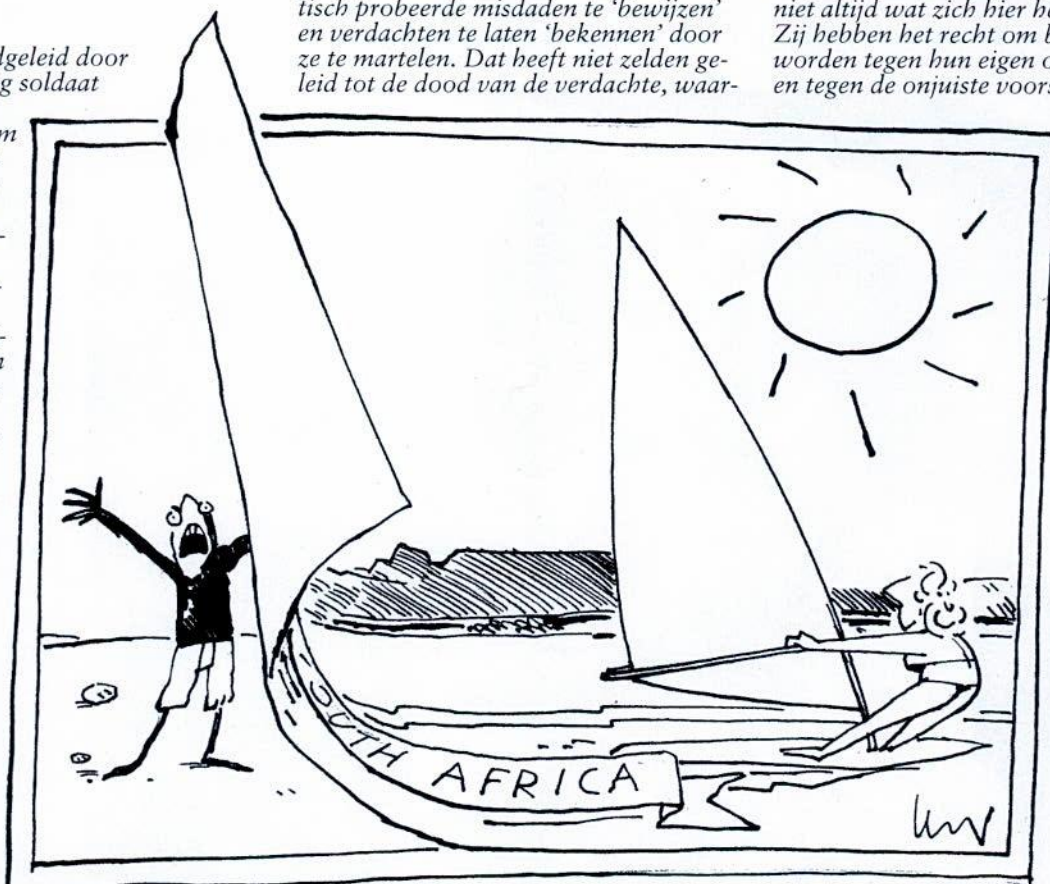
van de politie dan zelfs glashard durfde beweren, dat ze uitgegleden waren in de douche of uit het raam van de veertiende verdieping waren gesprongen. Misschien is het nu nog te vroeg en teveel gevraagd van deze jonge dienstplichtigen, dat zij de toeristen anno 1993 daar aan helpen herinneren, maar in een toekomstig democratisch Zuid-Afrika zal er toch een andere museumtekst uit het hoofd moeten worden geleerd. Want grappen over wrede heden in het verre verleden zijn in dit land misplaatst. Hier hebben de huidige generaties pijnlijke herinneringen aan soortgelijke recente martelpraktijken. Grappen over het verwerpelijke gedrag van onze voorvaders ("ach, maar ze wisten toen niet beter") zijn hier in dit land te bitter om over te lachen.

Niets te lachen

Zuid-Afrika is buitengewoon prachtig en Kaapstad is misschien wel de mooiste stad in de wereld. Er is overal en altijd veel te lachen over de geschiedenis van vroeger, dus ook hier. Want wij mensen van de twintigste eeuw kunnen nu zoveel meer dan onze voorvaders. En wij vinden hun gedrag van vroeger soms ronduit belachelijk. Maar we moeten wel oppassen, als de geschiedenis van vroeger doorloopt tot aan vandaag. Dan is het des te gruwelijker om te bedenken, dat we niets hebben geleerd van de geschiedenis. Dan valt er waarachtig niets meer te lachen, want onze tijdgenoten huilen nog. Toeristen naar dit land zijn vaak blanken, die beter op de hoogte zijn van het leven van de wilde dieren dan over dat van de mensen. Zulke toeristen weten niet altijd wat zich hier heeft afgespeeld. Zij hebben het recht om beschermd te worden tegen hun eigen onwetendheid en tegen de onjuiste voorstelling van zaken, dat alleen de

mensen uit het verleden bruut en wreed waren. Het is een grove verdraaiing van de werkelijkheid om te durven insinueren dat alleen mensen in een ver verleden zulke onzegbare onmenselijkheden hebben gepleegd. De pijnlijke ervaringen van de laatste jaren moeten worden gerespecteerd.

Karel Roskam

TEKENING LEN MUNNIK

De macht van de media in

ACCIDENTAL HERO

De Engelse regisseur Stephen Frears neemt in *Accidental Hero* de dubieuze macht van de media in Amerika flink op de korrel.

Hoofdpersoon is Bernie, een kruimeldief die op de rand van de afgrond balanceert, altijd bezig is met malafide zaakjes, gescheiden leeft van zijn vrouw, en niet eens weet wanneer zijn zoontje precies jarig is.

Hij geeft wel om het kind, al kan hij hem weinig meer levenswijsheid meegeven dan: 'Zorg dat je nooit opvalt...'

Op een regenachtige avond is Bernie getuige van een vliegtuig-ongeluk. Vlak voor zijn ogen stort het neer op de rijweg. Hoewel hij gewoonlijk niet bepaald begaan is met het lot van zijn medemens, opent hij dit keer toch de deur van het toestel, zodat alle inzittenden kunnen ontkomen. Hij draagt zelfs een vrouw naar buiten die beknelde zat onder een bank. Omdat hij altijd voor de politie op de vlucht is, maakt Bernie zich snel weer uit de voeten, woedend dat hij bij zijn reddingsactie een schoen is kwijtgeraakt...

De volgende dag komt hij John tegen, een kennis. John is ook al zo'n loser, die de ene dag niet weet waar hij de volgende dag zal slapen. Bernie geeft John zijn overgebleven schoen, en krijgt van hem een compleet paar. John heeft toevallig een partijtje bij de hand.

De vrouw die door Bernie uit het vliegtuig

is gered, is een bekende televisie-verslaggeefster. Zij ruikt een schitterende primeur en is vastbesloten om de man op te sporen die zij als held beschouwt. De schoen van Bernie is gevonden, dus zij looft met goedvinden van haar hoofdredacteur een miljoen dollar uit voor degene die de andere schoen heeft. En als John die schoen op de televisie ziet, gaat hij met het exemplaar dat hij van Bernie heeft gekregen naar de studio. Er staat al een dikke rij mensen met een schoen in hun hand. Maar John blijkt, als Assepoester, de man met de enige echte, dus hij moet de redder zijn. Vanaf dat moment komt de publiciteitsmachine op gang. John krijgt een kamer in een hotel, wordt in nieuwe kleren gestoken en op de televisie uitgebreid gelauwerd. Onder zijn lange haren en zijn vieze lorren komt een knappe, vriendelijke man tevoorschijn, die zich uitste-

kend blijkt te kunnen inleven in de rol van held. Hij bezoekt patiëntjes in ziekenhuizen, drukt handen, luistert recepties op, kortom, mooier kan het niet. Maar Bernie is er ook nog...

Accidental Hero begint uitgesproken traag, zodat je het eerste half uur je hart vasthoudt. Dustin Hoffman in de rol van Bernie legt het schlemielige er veel te dik bovenop, waardoor hij nu en dan knap irritant is. Ook Geena Davis in de rol van reporter Gale is heel stereotiep: lange benen, korte rokjes en altijd de jongens van de redactie te snel af met haar tomeloze ambitie. De nuancering komt pas met de persoon van John, uitstekend gespeeld door Andy Garcia. Vanaf zijn entree krijgt de film opeens vorm en komt de vaart erin.

De verslaggeefster begint langzaam maar zeker te vermoeden dat er iets niet klopt in de hele geschiedenis.

Uiteindelijk gooien Bernie en John het op een akkoordje. Bernie is, zoals hij zelf zegt, helemaal niet geschikt voor 'dat helden-gedoe' ('this hero-business'), dus als John hem financieel schadeloos wil stellen, kan hij best vrede hebben met het feit dat John met de eer gaat strijken. Het publiek heeft nu eenmaal graag een knappe, charmante en nobele held. Ook Gale laat het maar zo: ze sluit graag een compromis met de waarheid, als ze daar de kijkcijfers mee omhoog kan krijgen.

Al met al schetst *Accidental Hero* een vrij genadeloos beeld van de mentaliteit in een land waar film en televisie meer invloed hebben dan waar dan ook en waar de kijkers hongeren naar helden die passen in hun wereldbeeld.

Leonore van Opzeeland

Geena Davis en Andy Garcia in 'Accidental Hero'

FILM IN 'T KORT

STAY TUNED

De gevaren van teveel televisiekijken worden op een bizarre manier uitvergroot in de Amerikaanse komedie *Stay Tuned*. Een vertegenwoordiger in loodgietersbenodigheden ontvlucht dat saaie bestaan door als hij 's avonds thuiskomt elke minuut aan de buis gekluisterd te zitten.

Op een dag belt er een gladdere verkoper aan die de vertegenwoordiger een schitterend aanbod doet: een gigantische televisie, met een antenne in de tuin, en een ongekend aantal kanalen om uit te kiezen. Het is een soort experiment...

Pam Dawber en John Ritter in 'Stay Tuned'

Voor hij het weet is de man samen met zijn vrouw beland achter het televisiebeeld en is hij gedwongen mee te doen aan een soort spel op leven en dood, waarbij hij in talloze bekende televisieprogramma's terechtkomt. Dat biedt de makers de mogelijkheid om lekker de draak te steken met alles wat in Amerika populair is (en een heleboel herkennen we ook hier moeiteloos). Als ze 't allemaal op het nippertje hebben overleefd, beseft de man natuurlijk dat het werkelijke leven toch belangrijker is dan wat de tv te bieden heeft en zijn vrouw vergeeft hem. Ongein met een moralistische ondertoon, maar niet irritant. En leuk gespeeld. Regie voerde Peter Hyams.

ARIZONA DREAM

De Joegoslaaf Emir Kusturica (meermalen bekroond in Cannes), maakte met *Arizona Dream* zijn eerste Amerikaanse project. Maar ondanks het feit dat hij zich dure Amerikaanse sterren kon permitteren, ademt het geheel een onmiskenbaar Europese sfeer. En al zakt het verhaal nu en dan gevaarlijk in, het draagt toch duidelijk Kusturica's signatuur: origineel, verrassend, onvoorspelbaar en doortrokken van menselijke

emoties. De dromerige hoofdpersoon Axel verliest als vroeg zijn ouders, maar weet zich toch goed staande te houden in het leven. Via zijn vriend Paul komt hij in contact met Grace en haar stiefmoeder Elaine. Aanvankelijk raakt de wat kinderlijke Axel totaal in de ban van de oogverblindende Elaine, al kon ze zijn moeder zijn. Hoe Grace ook probeert zijn aandacht te trekken, hij lijkt het niet te merken.

Uiteindelijk komt Axel toch op zijn eer-

Faye Dunaway en Johnny Depp in 'Arizona Dream'

ste keus terug, maar dan hebben de gebeurtenissen hun loop al genomen. Tussen de reële verhaallijn door lopen de dromen en fantasieën van Axel, maar ook van de andere betrokkenen. De film laat zich moeilijk navertellen, maar is van een betoverende, sprookjesachtige schoonheid, al last Kusturica gelukkig ook regelmatig de nodige humor in. Johnny Depp speelt een mooie hoofdrol, Faye Dunaway als de oudere vrouw aan wie hij zijn hart verliest, blijkt met het ongewone script ook uitstekend uit de voeten te kunnen. Opnamen werden gemaakt in Alaska, in New York en, natuurlijk, in Arizona. De film werd in Berlijn bekroond met de speciale jury-prijs.

ALIVE

Twintig jaar geleden stortte in het Andesgebergte nabij Chili een vliegtuig neer. Aan boord bevond zich een rugbyteam, plus een aantal 'gewone' passagiers. Velen waren op slag dood of overleden snel als gevolg van hun verwondingen en de kou. Maar een aantal mannen bleef in leven, hoewel ze op de radio hadden gehoord dat het zoeken naar overlevenden was gestaakt. Hun verhaal baarde naderhand vooral veel opzien, doordat bleek dat ze zich hadden gevoed met het vlees van hun overleden medepassagiers. Toch heeft regisseur Frank

Scène uit 'Alive'

Marshall zich bij het maken van de verfilming van dit ongelooflijk avontuur, *Alive*, nu juist niet op dat sensationeel aspect gestort. Hij heeft zich veel meer geconcentreerd op de mentale kracht van de paar jongemannen, die uiteindelijk de bewoonde wereld wisten te bereiken, waardoor althans een klein aantal van de onfortuinlijke reizigers na twee maanden toch kon worden gered. De film is fascinerend door het adembenemende decor dat het weidse sneeuwlandschap biedt, plus de sterke, sober gehouden rollen.

HENRY, PORTRAIT OF A SERIAL KILLER

De documentair opgezette film *Henry, portrait of a Serial Killer* heeft in alle landen waar hij vertoond werd, al uitstekende recensies gekregen. Niet dat de film zich laat genieten als een gezellig avondje uit: regisseur John McNaughton heeft zich bij de opzet laten inspireren door de bekentenis van een echte serie-moordenaar en daaromheen een verhaal gebouwd. Henry heeft, zoals bijna altijd het geval is bij ernstige criminelen, zijn ellendige jeugd-herinne-

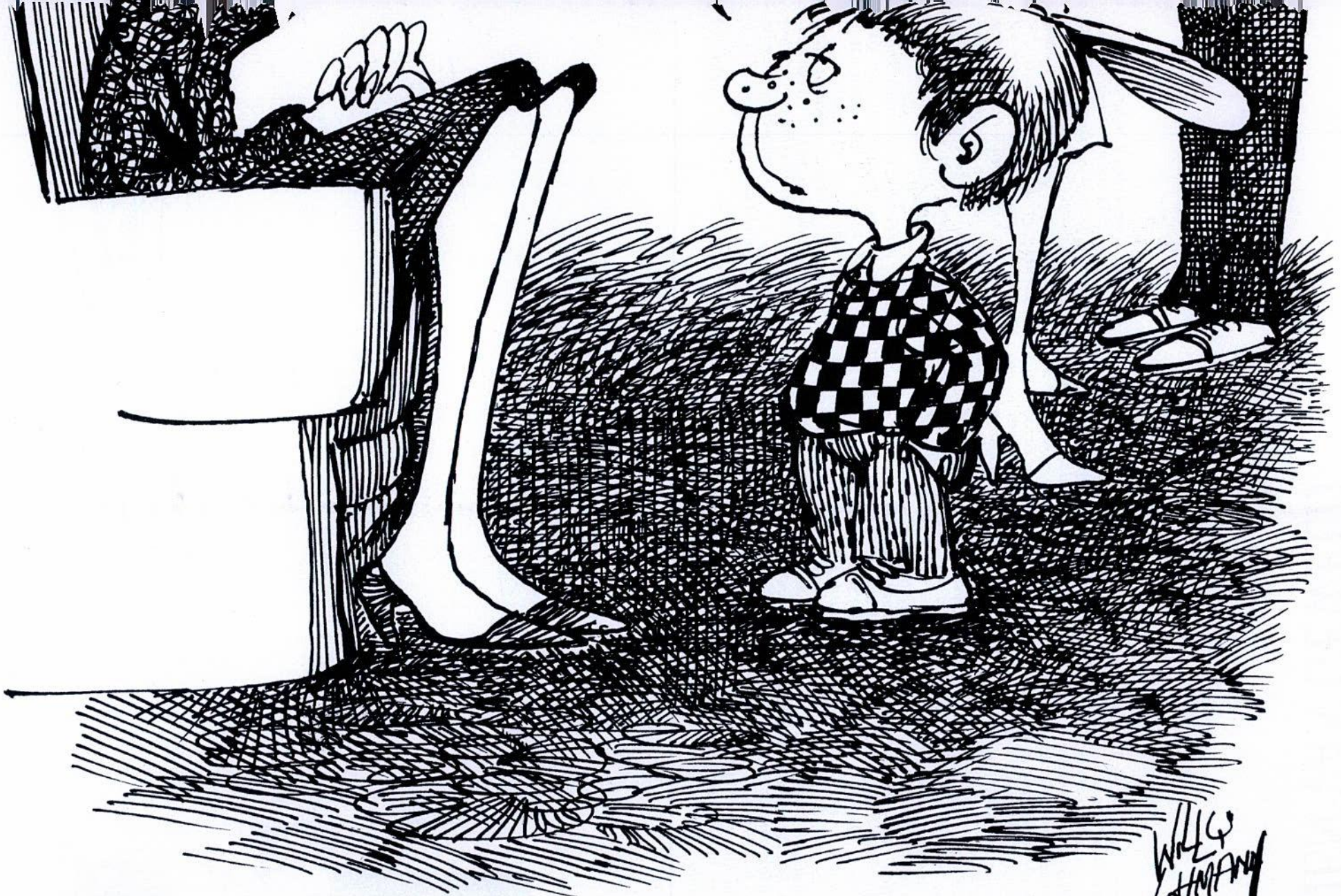

Michael Rooker in 'Henry, Portrait of a Serial Killer'

ringen niet kunnen verwerken. Na de moord op zijn moeder en de daarop volgende gevangenisperiode is hij verworpen tot een sociopaat, die moordt alsof het om het schillen van een appel gaat. Zelfs het vriendelijke blonde zusje van zijn vriend, dat veel begrip voor hem kan opbrengen omdat ook zij het nodige meestorst aan jeugdtrauma's, gaat, letterlijk, voor de bijl. De film is onthutsend, doordat hij zo simpel en geloofwaardig wordt verteld, dat je het gevoel hebt dat Henry nu nog gewoon in Chicago rondrijdt. Daarin onderscheidt hij zich van alle lawaaiige actiefilms waarin net zoveel slachtoffers vallen, maar die wel als vermaak zijn bedoeld.

L.v.O.

AFZIEN VAN GEWELD

Het loopt iedere dag met ons mee. En er is geen mogelijkheid het kwijt te raken. Het zit diep in ons en soms worden we er letterlijk door overvallen: geweld.

Meestal is geweld heel tastbaar. We zien het dagelijks op de televisie en lezen er dagelijks over in de krant of worden er in onze directe omgeving mee geconfronteerd. Er is ook geweld dat niet tastbaar is, maar des te dieper wordt gevoeld. Vraag voor de aardigheid eens aan mensen die een hond en kinderen hebben, wie van de twee op één dag de meeste knuffels heeft gehad. Niet onwaarschijnlijk dat de hond of poes er het beste af komen. Het dier wordt het meest geliefkoosd. Zal zo'n kind zich dan afvragen waarom het beest meer geknuffeld wordt dan hij of zij zelf? En zou het dan kunnen zijn dat zo'n kind zich uiteindelijk minder gewaardeerd voelt dan het huisdier? Zou dat wellicht een verklaring kunnen zijn waarom kinderen soms zo buitengewoon wreed tegen dieren kunnen zijn?

Hoe moet een kind dat zich in zijn nog kleine bestaan weggedrukt voelt groot worden als de kat of hond er meer toe doen, meer zorg en aandacht ontvangen. Hoe kun je je dan veilig en geborgen weten in je leven? Hoe kan een kind zich verzoenen, en later als volwassene, met het feit leven dat het fundamenteel tekort is gekomen? En hoeveel kinderen zullen zichzelf uiteindelijk schuldig voelen aan het tekort gekomene en leven met een innerlijke depressie of grenzeloos schuldgevoel, omdat ze niet voldeden aan wat de ouders van ze verwachten? Dat ze iets moesten zijn wat ze niet konden zijn?

Vooralsnog veel meer vragen dan antwoorden. Maar wat is het juiste of voor iemand acceptabele antwoord?

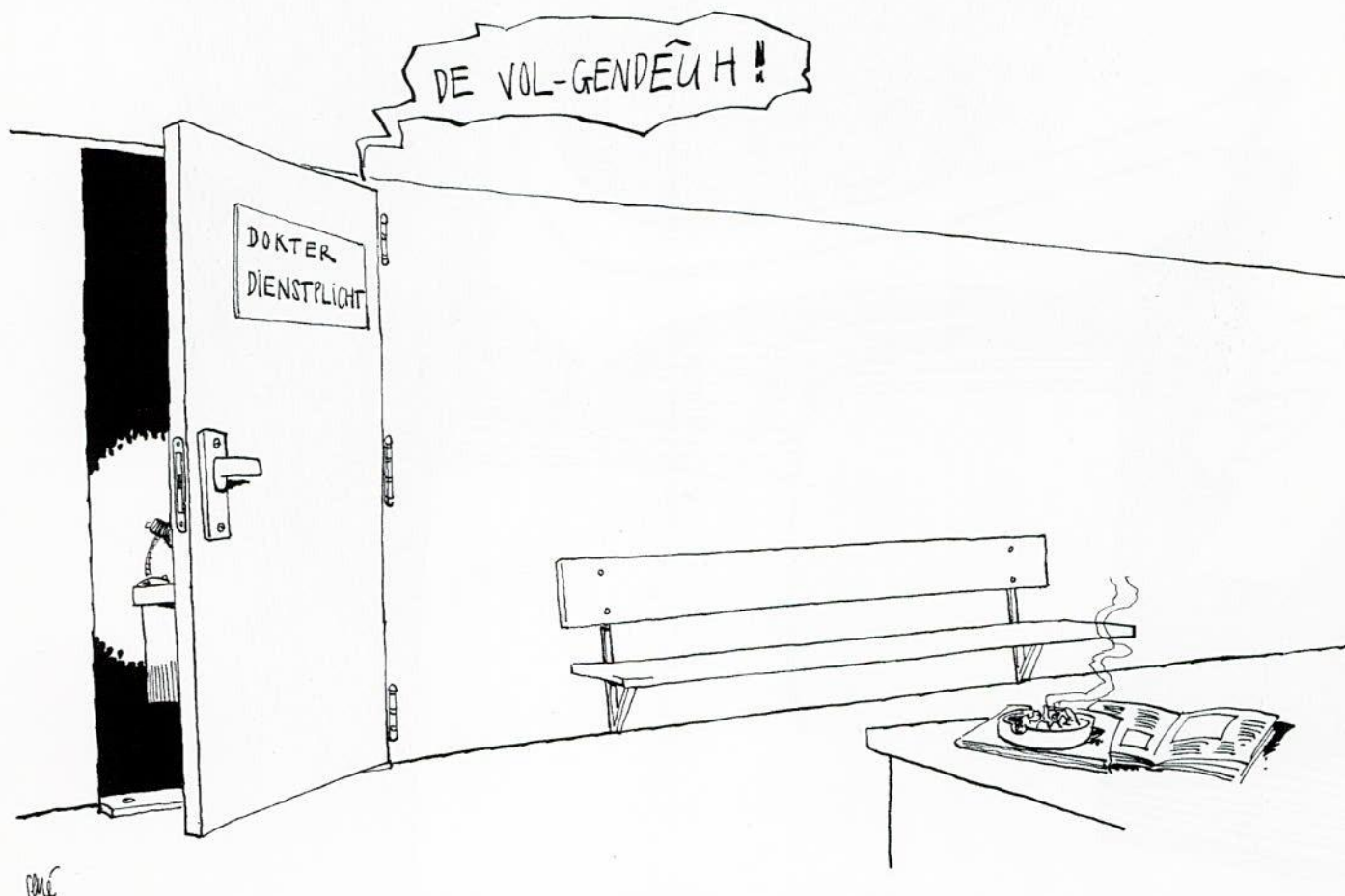
Misschien is het van fundamenteel belang dat je je kunt verzoenen met een leed dat niet herstelbaar is. Dat is niet dat je er maar mee moet leren leven, dat er nog zoveel moois in het bestaan is om dankbaar en blij voor te zijn en alles

maar snel moet vergeten, maar dat je het leed kunt onderkennen en kunt doorleven! Het in de loop der jaren een plaats in je leven geven, zonder dat het op de bodem van je hart ligt te rotten. Verzoening en dan heel proberen te worden. En vandaar uit je richten op wat het leven je mogelijk nog te bieden kan hebben. Je leven in eigen hand nemen. Ook al is die keuzevrijheid erg beperkt door wie je bent, je maatschappelijke omgeving, je psychische gesteldheid.

Maar er vallen keuzen te maken. Dat is wat het humanisme verstaat onder keuzevrijheid. Kiezen op momenten dat je ook kiezen kunt. Bewust kiezen.

Een keuzemogelijkheid zou kunnen zijn: bewust afzien van macht en geweld. Geweld zoveel als mogelijk is in je eigen leven uitsluiten, ook al ontcom je er bij tijd en wijle niet aan.

Freek Pol

ONTHULLINGEN

‘En nog een prettige avond, meneer Van Wissen!’

De ernst van de sportpagina's is dikwijls niet te harden. Het aftroeven van concurrenten heeft dusdanig verbeterd vormen aangenomen, dat de sport die toch ook voor een deel gewoon amusement is, bijna alle humor dreigt te verliezen. De topsporters mogen vooral geen woord meer zeggen, dat hun sponsors ongelegen zou kunnen komen, de verslaggevers tekenen daarom steeds minder strijdbare uitlatingen op en de dood in de pot dreigt.

In al die braafheid en het gedwee volgen van bestuurders en trends is er gelukkig Nieuwe Revu. Het is een blad dat ik nooit onder ogen krijg, want vakgenoten in de journalistiek laten niet na te melden dat de flauwekul die daarin wordt gedebiteerd, het incasseringsvermogen van een normaal mens te boven gaat.

Niet dat het voor mij het doorslaggevend argument was om de sigarenhandelaar te passeren. Nee, uit de meest bizarre uithoeken van het land worden de laatste jaren zo veel ongevraagde periodieken gestuurd, die alle betrekking hebben op sport, dat het al bijna een weektaak is om die stapel naar de papierbak te brengen.

■ Nieuwe Revu-flauwekul

Maar ditmaal was het anders. Collega T. belde: 'Heb je de Revu al gelezen?' Nee dus, de Nieuwe Revu lees ik niet. 'Ja, maar er staat wel iets heel vreemds over je. Ria Stalman is met je naar bed geweest. Of jij met haar!'

Een korte voorleesbeurt volgde: 'Nog duidelijker was journalist Paul Keijsers, toen deze z'n boek over dopinggebruik toelichtte op de lokale Amsterdamse tv. Waarom de Volkskrant niets aan Keijsers' onthulling over Ria Stalmans dopinggebruik had gedaan? Omdat Ria destijds zo geil werd van al die anabolen, dat ze 't bed indook met toenmalig Volkskrant-reporter Van Wissen. En Van Wissen is nu sportchef van de Volkskrant.'

Vreemd, dat je op zo'n moment niet blindelings afgaat op hetgeen de collega voorleest. Een journalist is schrijver en doorgaans geen spreker. Dus misschien heeft de verkeerde intonatie de verkeerde indruk van de tekst gewekt. Of heeft de brave beller enkele cruciale zinnen vergeten voor te lezen. Hoe het ook zij: daar lag plotseling de Nieuwe Revu bo-

venop het beeldscherm en de sigarenhandelaar wenste me een plezierig week-einde.

Dat was mooi; door zulke, zonder ironie uitgesproken wensen waan je je in een omgeving die het beste met je voorheeft. Dan kun je vergeten en relativiseren, dat nog geen week eerder je fiets werd gejat en je auto verbrijzelde zijspiegels bezat, omdat één wiel toevallig op de stoep-rand stond. Nee, de humane samenleving zal zegevieren en ik houd vriendelijke sigarenboeren in ere. Ik tracht hun naam te kennen, al kom ik er nog zo zelden, om te zeggen: 'Dank u en prettig

weekeinde, mijnheer Van Lookeren', waarop hij steevast antwoordt: 'Hetzelfde en ook nog een prettige avond.' Zo ga je met elkaar om. Maar dan ineens bevindt zich een enorme kras op je auto, is je fiets verdwenen... en lees je Nieuwe Revu.

■ Paul Keijsers' onzin

Een paar dagen eerder was je - in mijn

geval dus - reeds op de hoogte gebracht van het feit dat ene Paul Keijsers een boekje had doen verschijnen over doping. Bij Ursul de Geer was hij in eerste instantie opgetreden. Zijn ultieme bewijs van Stalman's zonde was gewoon het statistiekboek: 'Destijds wierp Stalman de discus nog verder dan de mannen van nu!'

Grotere onzin was zelden te berde gebracht. Nog steeds is het mannen- en vrouwen-discuswerpen absoluut niet met elkaar te vergelijken. Alleen al, omdat de vrouwen een schijf van één kilo gebruiken en de mannen het dubbele gewicht de lucht in slingeren. Niettemin werd het kijkerspubliek door de onnozele presentator voorgehouden, dat nu toch wel het ultieme bewijs was geleverd: 'Dames en heren, dit is toch ongeloflijk. Dankzij de hormonen gooide Ria Stalman nog verder dan de mannen nu'.

Paul Keijsers had moeten zeggen: 'Het is niet onaannemelijk dat Stalman ten behoeve van onder meer haar Olympische overwinning anabole steroïden slikte, maar helaas kan ik het niet aantonen'. In plaats daarvan zocht hij zijn 'bewijsmateriaal' in toespelingen en verdachtmakingen. Hij beweerde op de lokale Amsterdamse tv inderdaad, dat de Volkskrant geen aandacht aan zijn 'onthullingen' schonk, omdat ik een verhouding met Stalman zou hebben gehad. Hij noemde me ook chefsport van de

Volkskrant en hij schijnt het bovendien (getuige de enkele regels in de Revu) gehad te hebben over de geilheid die bij Stalman ontstond door het gebruik van anabolen.

■ Twijfel blijft

Wat doe je in zo'n geval als verslaggever, wiens integriteit in twijfel wordt getrokken. Ik heb volstaan met een ironisch briefje, waarin ik vaststelde dat de feiten niet klopten. De ironie betrof vooral de opmerking over Stalman's geilheid en 'het in bed duiken'. Ik meende te weten dat niet schoonspringen doch discusswerpen haar specialiteit was. Toch is er nog steeds enigszins de twijfel. Die geldt niet alleen de journalistiek. Moeten onrechtvaardige aantijgingen tot het uiterste toe worden aangevochten of moet je bij voorkeur denken: laat maar zitten.

Hans van Wissen

OP VAKANTIE IN INDIA

Hoe moet dat ooit allemaal goedkomen?

Pondicherry, 12 december 1992. We staan op het busstation en constateren dat de reis te lang heeft geduurd, veel langer dan vooraf was toegezegd. Maar dat is niet erg. Erg is dat de kwaliteit van het wegdek en de bus slecht is in India, vergeleken met de Hollandse normen. Het maakt het reizen vermoeiend. En waarom wordt er zo ontzettend vaak getoeterd? Het lukt nog niet erg om de Hollandse waarden en normen te laten rusten en onbevangen te zijn.

Een jaar geleden besloten we naar India te gaan, het land van Gandhi en van Krishnamurti. Ook het land waar Hindoes, Moslims en Sikhs met elkaar in strijd zijn. Een strijd die op 6 december, vlak voor ons vertrek, opnieuw opblaaste toen Hindoes de moskee in Ayodhya met de grond gelijk maakten. Het weerhield ons niet te gaan.

Ons einddoel lag in het zuiden, Tamil Nadu, Kerala, en daar was het rustig. In New Delhi, waar we een tussenstop hadden, merkten we niets van de onlusten.

New Delhi is voor mensen die voor het eerst in het Oosten zijn, een beproeving. Het straatbeeld is beangstigend, het meest omdat men voortdurend iets van je wil. Bedelaars, verkopers, schoenpoetsers, kinderen, om beurten doen ze een beroep op koopkracht en moreel besef. Je voelt je een schoft wanneer je doorloopt. Soms ook een idioot, wanneer schoenpoetsers je belazeren door tien keer de basisprijs te vragen en ook krijgen. Omdat alles spotgoedkoop is lukt hen dat met nieuwe toeristen

■ Pondicherry

Met die beelden en gevoelens arriveren wij in Pondicherry, ons reisdoel voor de eerste week. Daar woont onze vriendin,

Gandhimathi. En volgens Hollandse vrienden zouden we er goed kunnen acclimatiseren. Als we met vermoeide benen naast de bus staan, liggen om ons heen vele daklozen. Onder afdakjes zoeken ze elkaars warmte op, want het is koud in India in december. Overal ook ratten, die zich niet door het geroep en gedrang van een tiental armoedige riksja-fietzers laten weggagen.

Geschrokken kiezen we een verkeerde fietser. De iele man houdt van alcohol, stinkt er naar en kan lezen noch schrijven. Hij begrijpt niet goed waar we heen willen. Anderen helpen hem. Heeft hij het begrepen? Bij het aanbreken van de dag maken we een tour door het meest armoedige deel van de stad. Let wel, het is een riksja en met bagage gaat het om zo'n 230 kilo. Hij redt het niet, kan geen gang houden, moet afstappen en duwen, totdat een licht heuveltje genomen is.

Waar ben ik aan begonnen? Dit is thuis niet te verkopen, moeten we niet uitstap-

pen? Maar bedenkend dat hij het zelf wil, blijf ik rustig zitten, kijk nog eens om mij heen en vind dat Pondy niet aan de verwachtingen voldoet. 't Zou paradijselijk zijn. Heb ik de verhalen weer te veel geromantiseerd? Waarschijnlijk.

De man brengt ons bij een klein donker huis waar de naam van het hotel te lezen staat. Dit kan Gandhimathi toch niet hebben bedoeld? Na het wilde geklop van onze fietser klinkt gestommel, een matras wordt weggehaald om de voordeur te kunnen openen. Of we de kamers willen zien?

"Nee, laat maar, ik heb 't al gezien."

Met alle bagage gaan we opnieuw in de riksja zitten. We willen niet veel, maar wel een goed bed, een schoon bed. We laten ons naar het Mass brengen, een luxe hotel uit de hoogste kwaliteitsklasse. Luxe, goed, ik ben er dol op. Dan blijkt dat we verkeerd hebben gegokt. Het Mass hotel is een naargeestige plaats en het ruikt er naar rotting, vooral in de dekens. Welterusten, zeggen we tegen elkaar, het is niet anders. Gelukkig hebben we eigen lakenzakken mee.

Eerlijk is eerlijk, ik zag het even niet meer zitten. Als iets duidelijk werd was het wel, dat we veel armoede zouden gaan zien. Het idee van 'vakantie' moest ik vergeten. Ook moest ik accepteren dat in India het eten te gekruid is, te heet voor mijn westerse maag en darmen. Zou ik dit een maand lang volhouden? Ik wist het op dat moment echt niet. En van spanning ging mijn buik op slot. En sliep ik niet.

Bij het contact de volgende dag met Gandhimathi stelde ze voor ons in een ander en fijner hotel te stoppen. Het werd het 'Park Guest House', een groot gebouw aan de Baai van Bengalen, met een prachtige tuin en uitzicht op klein strand en palmbomen. Zou het dan toch nog vakantie worden?

■ Auroville

Ja, dat werd het. Pondicherry bleek een heerlijke plaats, of staat, oorspronkelijk een Franse kolonie uit de vroege achttiende eeuw. In de jaren vijftig werd het deel van de Indische Eenheid.

De belangrijkste reden voor een bezoek aan Pondicherry is het bestaan van de Sri Aurobindo Ashram en het daarvan afgeleide Auroville. De Ashram is in 1926 door Sri Aurobindo opgericht en voor veel Westerlingen een populaire plaats om moderne wetenschap met yoga en andere oosterse kennis te verenigen. Na de dood van Sri Aurobindo is het leiderschap in handen gekomen van 'de Moeder', een Française en 'devotee'. Deze vrouw heeft flink uitbreiding gegeven aan het werk van Sri Aurobindo. Zij heeft het initiatief genomen Auroville op te zetten.

Auroville is een gebied buiten Pondy waar veel westerlingen voor zichzelf een vaste verblijfplaats hebben gemaakt. Groot opgezet is de Matri Mandir, een grote bol met op tien meter hoogte een

Voor de westerse stedeling geen alledaagse straatsscènes

De één neemt een bad in een luxe strandhotel, de ander doet dat in de rivier

mediatieruimte voor de bewoners en bezoekers van Auroville. De ruimte is prachtig uitgevoerd met marmer dat wordt verlicht door een lichtstraal uit het plafond. Door een kristallen bol op de grond wordt het licht verspreid.

Gandhimathi vertelde dat veel Indiërs met gemengde gevoelens tegen de activiteiten van de Ashram aankijken. Gewone mensen hebben geen tijd voor meditatie. Het is een luxe die alleen Westerlingen of rijke Indiërs zich kunnen veroorloven. Ons valt op dat veel van het werk in de Ashram en in Auroville door Indiërs wordt gedaan. De lonen liggen laag. Het is goedkope arbeid in te huren dan machines te kopen, vertelde de bakker ons.

Wij merken het ook aan het gedrag van de handelaren. Dat was vriendelijk te noemen, maar ook opdringerig. We leerden ons aan te passen: Laat niet zien dat je het interessant vindt. Vermijd oogcontact als je niet wilt worden aangesproken. Als je toch wordt aangesproken, zeg dan niets terug, ga geen discussie aan. Doe geen bod, ook geen belachelijk laag bod, als je niets wilt hebben. Maar we zijn blank, dus rijk en bijzonder om te zien. De kinderen vinden het spannend om met je te praten. "Hello, how are you?" "What your name?" "Where you come from?" Bijna altijd vragen ze uiteindelijk om een

pen of om buitenlandse munten. Het begrip 'kinderen' moet hier ruim worden geïnterpreteerd. Mannen van ruim in de twintig zijn even nieuwsgierig en begerig naar contact met blanken als kinderen van onder de tien. Overigens domineren mannen veruit het straatbeeld. In India zijn tussen de seksen duidelijke scheidslijnen aangebracht.

■ 'No problem, sir'

Na zes dagen in Pondicherry te hebben doorgebracht vonden we het tijd worden om verderop te kijken. Het werd een prachtige reis langs tempels en door een schitterende natuur. Steeds weer bijzonder was het zien van de vele wasplaatsen langs riviertjes. Bijna altijd staan er (vaak mooie) mensen te wassen terwijl, heel gek, even verderop te zien is dat een ander het water bevuilt.

De tempels zijn bijzonder maar worden slecht onderhouden. Dit laatste geldt eigenlijk voor het hele land. Mijns inziens is het eerder de mentaliteit dan het tekort aan geld dat het probleem is. Indiërs maken zich om weinig druk. Als iets niet meer functioneert, pech gehad. Een voorbeeld: In een van de hotels ging bij het openen van de kraan ook de radio spelen. Een grapje? Nee, toeval. Maar we zaten er wel mee, want we konden het geluid niet afzetten. Nadat ik er zelf naar had gekeken en geen op-

lossing zag, de jongen van de gang geroepen.

"No problem sir", waarop hij een schroevendraaier haalde en pogingen ondernam om het zenderknopje te gebruiken als volumeknop. Uiteindelijk was alles dolgedraaid en zat er niets anders op dan centraal de radio uit te zetten. Rust? Dat had je gedacht. 's Nachts om half vijf werden we getrakteerd op een prachtige Indiase aria, omdat waarschijnlijk de nachtportier een telefoontje had gehad van een andere gast, waarom de radio het niet deed. Onze reactie? 'Had ik het niet gedacht!' Maar daarmee krijg je dat ding niet uit. Dus bellen naar room-service.

"No problem, sir." waarop het proces van die middag opnieuw begon. Eerst de gang-boy, toen de technische man, schroevendraaier halen, totdat mijn geduld op was. Met veel tamtam geroepen dat het centrale systeem moest worden geblokkeerd. Eindelijk rust.

Het had geen zin je druk te maken over de vele kleine tekortkomingen, 'take it as it comes', had Gandhimathi ons aangeraden. Dat was een goed advies, maar het lukte niet altijd even goed.

■ Prachtige natuur

Nadat we de tempels in Chidambaram, Thanjevar, Trichy en Madurai hadden gezien, vonden we het even genoeg. We

In het stadsgewoel van een lawaaierige samenleving of op weg naar meditatie in de Matri Mandir van Auroville

Een land van uitersten: sprookjesachtige cultuurmonumenten, schitterende natuurparken, gruwelijke godsdiensttwisten, schreeuwende armoede...
(foto hiernaast: het paleis van de Maharadja in Mysore)

wilden de cultuur verwisselen voor de natuur en gingen naar Kodaikanal, een mooi plaatsje hoog in de bergen, gebouwd rond een stuwmeer. In Kodaikanal hebben we apen gezien. Vlak voor ons kruiste een grote groep ons pad. Omdat de boomtoppen niet goed aansloten kwamen ze langs de stammen naar beneden. Dwars over het pad renden ze naar een volgende boom om daar spelend hun weg te vervolgen. Het was spannend omdat ze deden alsof wij er niet waren.

Later, in Periyar, zagen we andere dieren, waaronder veel bijzondere vogels. Periyar is een groot natuurreservaat, ook met een stuwmeer, tropisch oerwoud, tijgers en olifanten. We hebben op het meer gevaren en door het bos gelopen, maar geen olifanten en tijgers gezien. Helaas hield ook de neushoornvogel zich verborgen. Het verkeerde seizoen, werd gezegd. Toch waren het heerlijke dagen.

Vanuit Periyar vertrokken we naar Cochin, een oude Hollandse vestingplaats. Langs theeplantages en door geurwolken van kardemom reden we met Italiaanse toeristen door de prachtige natuur van de staat Kerala. Het werd ons snel duidelijk dat de mensen hier rijker zijn dan in Tamil Nadu. Er staan grotere huizen, grotere winkels en in de etalages ligt meer luxe. Er zijn zelfs een paar goed onderhouden musea. Het Hollandse Paleis, met muurschilderingen uit de Indische mythologie. Ook, en heel bijzonder, oude pentekeningen van Cochin uit de tijd van de Hollanders, met heel bekende Hollandse provincienamen en Hollandse teksten.

Echt Indisch en ongekend mooi was Maharadja's Paleis in Mysore. Daar kun je het grote India nog zien en proeven. Door het gebouw gaat een stroom van toeristen, waarbij streng wordt toegezien op het naleven van de regels, waaronder het verbod foto's te nemen. Het

gebouw komt sprookjesachtig over, door minaretten, spiegels en toverbalkeuren.

■ Terugblik

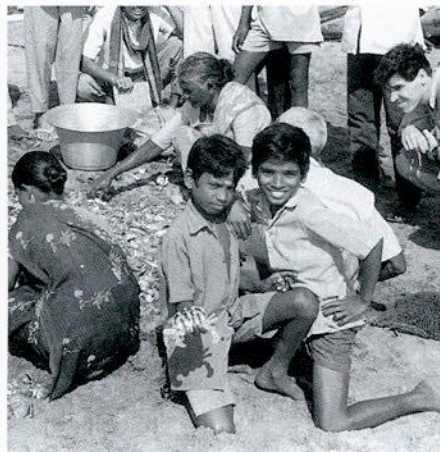
In Mysore beëindigden wij onze reis, zoals gepland. Een maand eerder werden onze normen en waarden flink op de proef gesteld. Ik was aanvankelijk erg teleurgesteld, had er meer van verwacht. Wanneer ik terugkijk dan valt op hoezeer onze energie is opgegaan aan alledaagse zorgen. Waar kunnen we een goed bed vinden, waar vertrouwd voedsel? Hoe komen we van a naar b en waar zijn bijzondere dingen te zien? Vermoeiende 'doe'-dingen terwijl ik van Oosterse landen het idee had dat het 'zijn' daar voorop stond.

Ik heb het ook niet kunnen waarnemen bij de Indiërs zelf. Aan de ene kant is er het beeld van een drukke samenleving waar het een komen en gaan is van (veel) lawaai makende mensen, aan de andere kant juist ook veel mensen die slapend of verdwaasd vergetelheid zoeken.

De vraag 'Wat vind je er nu van?' kan ik nauwelijks beantwoorden. Mijn verhaal is subjectief en laat vooral zien hoe gehecht ik ben aan luxe en zekerheid. Het is vanuit die positie dat ik mij zorgen maak, om de ellende die ik heb gezien. Hoe moet dat ooit allemaal goed komen?

Joost van Langen

Oud en jong India poseren voor de westerse fotocamera's

FOTO'S JOOST VAN LANGEN

De Amerikaanse socioloog Robert Lynd (1879-1949) heeft over poëzie ooit eens opgemerkt:

'Onverschilligheid

ten aanzien van poëzie is een der opvallendste kenmerken van het menselijk ras.' Nu is het bepaald niet zo dat wij in EGO om redenen van het tegengaan van deze desinteresse jegens de muze, met een zekere regelmaat aandacht besteden aan een nieuw uitgekomen dichtbundel.

Daar ligt een meer eenvoudige overweging aan ten grondslag: onder onze lezers bevindt zich ook een, weliswaar kleine, groep van poezieliefhebbers en die willen we ook aan hun trekken komen.

Deze keer aandacht voor de zojuist verschenen tweede bundel van de Rotterdamse dichter Theo Verhaar. Trok hij met zijn eerste

bundel, *Stof bedekt niet* al de nodige aandacht van de kenners, met deze nieuwe bundel bevestigt hij onmiskenbaar zijn talent.

De poëzie van Verhaar steunt op krachtige beelden, uitgewerkt in heel nauwkeurige zinnen. 'Zijn werk wordt eerder gekenmerkt door tegenstellingen dan door eenduidigheid: de sfeer in tegelijk vertrouwd en bevreemdend, de taal even grillig als precies en de beelden zijn zowel abstract als helder', laat de uitgever weten.

Vaak worden flapteksten van boeken gekenmerkt door ronkend taalgebruik, waarvan de bedoeling minder is de lezer te informeren dan deze te verleiden het boek te kopen. Wie zich deze bundel gaat aanschaffen zal ontdekken dat deze beknopte omschrijving op de achterflap in dit geval de lading volledig dekt.

Theo Verhaar: *Eeuwig tweede*. De Harmonie, Amsterdam 1993. 46 blz. f 24,90. (WH)

In de schaduw van de autoweg,
in een naoorlogse nieuwbouwwijk
met rechthoekige appartementen,
houdt de stilte zich schijndood.
Het voor-tussen-achter met berghok
en een kamer op zolder
heeft er zijn ideaal gevonden:
alles gelijkvloers.
En de bewoners hebben zich
daaraan aangepast.
Op de ladder van de levensvragen
vullen zij alleen
de rubriek 'horizontaal' in.

"WAT WIL-IE LATER WORDEN?"

"KOM JE NOG EVEN MEE NAAZ BOVEN
EEN KOP KOFFIE DRINKEN VOLGENS
DE NORMEN VAN POSTBUS 51?"

NIUW TEKENWERK VAN PETER VAN STRAATEN

Interieur van een kamertje. Een tafel met daarop een stapeltje boeken en daarvoor een teruggeschoven stoel. Boven de wasbak, waarvan de zwanehals van de afvoer zich door een gordijn aan het oog onttrekt, een spiegel. Voor de spiegel staat een jongeman, handen langs zijn lichaam, rug naar de kijker. Heeft hij net zijn tanden gepoetst? Tracht hij vast te stellen of hij ook last heeft van jeugdpuistjes? Kijkt hij of hij zich moet scheren?

Peter van Straaten, van wie deze beschreven tekening is, zet in kloeke letters de volgende tekst onder deze prent: 'Pa... ik hou op met studeren... Pa ik heb besloten op te houden met studeren... eh... Pa... ik... eh... Pa! Moet je horen...'

Welk een lading krijgt deze tekening door dit onderschrift ineens, wat voor een tragiek gaat er achter het gestotter van de jongeman schuil? Ruim twintig jaar na zijn *'Moeder, ik ben niet gelukkig'* verscheen kort geleden een nieuwe bundel 'zorgelijke' grappen (ik meen de achtsen), van de hand van de ongekende meester van dit genre, Peter van

Straaten. Titel: *'Komt meer voor'*. Wederom vormen de tekeningen en de korte, puntgave teksten een eenheid en roepen deze bij de kijker/lezer van alles en nog wat aan gedachten en emoties op. Met een snelle schets en een minimum aan woorden bezorgt Van Straaten je in een mum van tijd het zweet in je handen en een brok in je keel. In mijn enthousiasme overdrijf ik misschien nu wel een beetje, maar buitengewoon herkenbaar en heel goed zijn deze, stuk voor stuk je aan het denken zettende, 'schrijnende moppen' in ieder geval wel.

Ter aanmoediging voor hen die onbekend zijn met het werk van deze, scherp waarnemende en op een breed terrein actieve, Van Straaten (o.a. ook nog politiek tekenaar van Vrij Nederland en schrijver van de bekende Agnes-boeken) drukken we een tweetal prenten uit deze magnifieke bundel af.

Peter van Straaten: *Komt meer voor*. Van Gennep, Amsterdam 1993. 160 blz. f 35,00. (WH)

DE VRIJWILLIGE ONVRIJWILLIGHEID VAN DE DIENSTPLICHTIGE

De Nederlandse regering zit met een kool die zij zichzelf heeft gestoofd. Zoals het overigens elke democratische regering betaamt, heeft zij gevolg gegeven aan de steeds sterkere publieke roep om militair ingrijpen in voormalig Joegoslavië. In het internationaal politiek concert van verontruste staten heeft Nederland de eerste viool gespeeld als het ging om het uiten van de wenselijkheid ook met militaire middelen een einde aan de burgeroorlog te maken.

Opiniononderzoeken gaven en geven aan hoezeer een meerderheid van de Nederlandse burgers een dergelijke militaire actie wenst, ook als het dodelijke slachtoffers van de kant van onze krijgsmacht zou eisen. Weliswaar zal bij een situatie waarin daadwerkelijk van verliezen sprake is de steun in de publieke opinie snel verdwijnen, maar zover is het (nog) niet.

■ Dienstplichtigen

Met de door de regering geuite wens zou niets mis zijn als Nederland daadwerkelijk een substantieel deel zou kunnen leveren van gevechtstroepen die in staat zijn een eventuele vredesregeling met geweld af te dwingen. Maar niets is minder waar. Met de mariniers in Cambodja en onder meer onze transport- en verbindingsmensen in ex-Joegoslavië is de inzetbare hoeveelheid manschappen uitgeput. Daarbij komt nog dat zowel de mariniers als het inmiddels bijna gereed zijnde bataljon van de luchtmobiele brigade over lichte wapens beschikken en niet zijn uitgerust voor de gevechtstaak die hen straks in ex-Joegoslavië kan wachten.

De enige mogelijkheid lijkt daarom dienstplichtigen in te zetten, die maken immers voor 70 tot 80% deel uit van voor het beoogde doel geschikte gevechtseenheden. Maar het probleem is dat, hoewel de wet zulks niet verbiedt, de motie Frinking uitzending van dienstplichtigen buiten het NAVO-gebied afhankelijk maakt van hun instemming. Dat laatste maakt het politiek onmogelijk die dienstplichtigen voor uitzending naar het Joegoslavisch strijdtoneel te bestemmen, tenzij de motie Frinking van tafel verdwijnt.

Premier Lubbers heeft nu bedacht dat de vrijwilligheid van de dienstplichtige voorop kan blijven staan en hij toch tot dienstvervulling elders gehouden kan worden. Hiertoe dient de Franse constructie van kracht te worden, waarbij de dienstplichtige vroegtijdig wordt gevraagd of hij in een VN-detachement wil dienen, vervolgens wordt hem na acht dagen nogmaals hetzelfde gevraagd en bij een tweede ja-woord zit de betrokkene eraan vast en kan niet meer terug. Dit lijkt een volstrekt correcte manier van opereren. Helaas is het dat niet, nog afgezien van de vraag in hoeverre Nederland juridisch, politiek, dan wel moreel verplicht is aan allerhande militaire 'vredesoperaties' mee te doen, ook

als deze onder de vlag van de Verenigde Naties ondernomen worden. Natuurlijk kan men zich de vraag stellen of men wel het leven voor het vaderland veil moet hebben, maar niet voor medemensen elders op de wereld.

■ Geen wereldbewustzijn

De mensheid kent echter nog geen wereldbewustzijn, waarbij van de wereld als zodanig en niet van het eigen land, de eigen cultuur en het eigen belang wordt uitgegaan. Ware dat wel het geval, dan zou men wellicht vrede kunnen hebben met inzetten van de (dienstplichtige) krijgsmacht waar ook ter wereld, mits in het kader van een volstrekt onpartijdig functionerende Verenigde Naties. Hierbij moet dan tevens nog als voorwaarde gelden dat de door de militaire actie te verwezenlijken politieke doelstelling alleszins haalbaar is en niet bestaat uit een vaag denkmaaksel dat alleen maar kan leiden tot nieuw geweld. Maar de ideale wereldorde is nog lang geen feit. Onze dienstplichtige functioneert in de afbouwfase van een niet meer

aanvaardbaar systeem van legale doch illegitieme vrijheidsberoving.

De dienstplichtige zit in een specifieke situatie gevangen: hij kan tot de militaire dienst geroepen worden of wordt dat ook feitelijk. Zijn vrijheid van keuze wordt al meteen beperkt door zijn dienstplichtig-zijn. Zijn vrijheid bestaat slechts uit de keuze tussen twee kwaden, met een beloning voor de meest riskante keuze. De veelal als onprettig en onnodig ervaren militaire dienst zal immers worden verguld met het uitzicht op meer honorarium, een status-baret en avontuur in plaats van verveling. Dat in bepaalde gevallen de keuze in de toekomst anders kan uitpakken en een keuze blijkt te zijn geweest tussen voortbestaan, sneuvelen dan wel verder gehandicapt door het leven gaan, dringt niet altijd echt tot het bewustzijn door.

Bij dit alles komt nog dat de dienstplichtige van nu, gezien de afwezigheid van een ons land bedreigende massale aanval, in feite een dwangarbeider is, die zonder daartoe strekkende noodzaak van zijn bewegingsvrijheid wordt beroofd. Zulks strookt niet met onze grondwet en diverse aangegane internationale verdragen waarvan Nederland partij is. De enige juiste oplossing is dat Nederland met kracht streeft naar een snel beëindigen van de dienstplicht en het realiseren van een beroeps/vrijwilligersleger, dat goed getraind en daartoe dus bekwaam ook in gevechtssituaties met zo weinig mogelijk risico kan opereren.

■ Vreemdelingenlegioen

Nadrukkelijk zal het parlement moeten bevestigen dat het nationaal belang -

EIGENLIJK HADDEN WE MET DE LUCHTMACHT
DE SERVISCHE ARTILLERIE ROND SARAJEWO
MOETEN UITSCHAKELLEN... EN EIGENLIJK
HADDEN WE IN SERVIË ALLE MILITAIRE
OBJECTEN MOETEN PLATGOOIEN....

EN NATUURLIJK HADDEN WE HET WAPEN-
EMBARGO TEGEN BOSNIË MOETEN OPHEFFEN
ZODAT DIE MENSEN ZICH TENMINSTE ZELF
TEGEN DE VERKRACHTERS VAN HUN LAND
ZOULDEN KUNNEN VERDEDIGEN.....

MAAR JA, DAT WAS POLITIEK NIET
HAALBAAR.... DUS GA JIJ NU MAAR JE
JONGE LEVEN WAGEN IN DAT MIJNENVELD
OM EEN GEDROCHT VAN EEN VREDESAKKOORD
TE VERDEDIGEN....

DAN KAN IK TENMINSTE RUSTIG SLAPEN
MET HET IDEE DAT WE TOCH IETS DOEN....

waarvoor op grondwettige wijze de krijgsmacht in stelling mag worden gebracht - identiek kan zijn met het handhaven van de internationale rechtsorde in het kader van de Verenigde Naties. Maar voor de dienstplichtige zal voor vredesoperaties buiten het NAVO-gebied geen rol meer zijn weggelegd. De diensttijd die straks 9 maanden bedraagt, is al zonder meer onvoldoende om de dienstplichtige zowel goed te trainen als ook nog gedurende een half jaar elders te laten functioneren. En mochten onverhoopt verbeterde arbeidsvoorwaarden, een hogere beloning en meer status voor het blauwhelmen-beroep onvoldoende blijken om genoeg mensen binnen onze krijgsmacht te krijgen, dan kunnen we er altijd nog over denken een eigen vreemdelingenlegioen op te zetten, dan wel met financiële middelen de militaire operaties van andere landen te financieren die wel over voldoende mensen beschikken.

Leon Wecke

VRAGEN STAAT VRIJ

Voordat je het weet is het weer zover: twee of meer mensen zijn rustig met elkaar bezig, of aan de praat. En ineens is er ruzie, harde woorden, opwindende, een dreigende houding, een handgemeen. Wat maakt toch dat een ogenschijnlijke harmonie ineens overgaat in een conflict?

- Lag er oud zeer, een conflict dat nooit echt werd bijgelegd? Ontstond er een situatie die verdacht veel leek op die van toen?
- Voelde iemand zich ineens niet serieus genomen, voor lul gezet? Wilde die laten zien dat hij geen ei is?
- Speelde zich daar tussen die mensen een onderhuidse krachtmeting af die ineens explodeerde? Vonden enkele mensen het nodig hun krachten te meten?
- Of was het zo dat hetgeen zich daar afspeelde erg bedreigend was? Wilden enkelen verbergen dat ze bang waren?
- Was het een botsing tussen culturen? Was er iemand uit een minderheidsgroepering die te veel invloed kreeg? Moest die op zijn plaats worden gezet?
- Of wilde iemand zijn overwicht laten zien?

Natuurlijk, er kunnen nog zoveel andere oorzaken zijn voor een plotselinge ruzie. Maar misschien is dit toch een mogelijkheid zo eens te kijken naar conflicten die je meemaakt of waarbij je zelf betrokken bent?

Interessant of niet?

Steven

IN VERWACHTING

In mei leggen alle vogels een ei
Ook de prioriteitennota hoort daar bij
Een zware bevalling voor de krijgsmacht
Er worden immers veel ontslagen verwacht

De onzekerheid is bij het personeel vergroot
Materieel wordt nu reeds verschroot
Wordt daar wel verstandig aangedaan?
Want, wie is er met het personeel begaan?

Worden we uit- of weggezonden?
Of worden er andere banen gevonden!
Jongensdromen spatten uit elkaar
Voor hem, maar ook voor haar

Fijn, de vakantie staat voor de deur
De lucht is weer gevuld met zomergeroep

Daphne

BEHEER MILITAIRE TERREINEN

Defensie past ook op de natuur

Een goed leger moet kunnen oefenen. En omdat niet alles in het klaslokaal, op de stormbaan of in de simulator kan, moet de soldaat er ook wel eens op uit. Het veld in, of het nu achter Budel, Bussum of Harderwijk is of over de grens.

Defensie beschikt in Nederland alleen al over liefst 40.000 hectare grond. Daar staan kazernes op, het zijn havencomplexen voor de marine, het gaat om vliegvelden. In een enkel geval gaat het om een oud fort, een afgelegen munitieterrein, een pand in de stad met een flinke tuin. Vaak is militair terrein gewoon ook 'natuur', bos, heide, zandverstuiving.

Vreemd is het wel een beetje als het echt om oefenterrein gaat. Recente tv-beelden uit alle windstreken tonen immers aan dat er tegenwoordig zelden echt in bos en heide wordt gevochten.

Integendeel, strategische doelen, het veroveren waard, liggen veelal in de bebouwde omgeving. Als al pure vernietiging van huizen, scholen, fabriekscomplexen etc. niet oorlogsdoel op zichzelf is. Zelfs de oorlog dreigt te verloederen. Of was dat altijd al het geval?

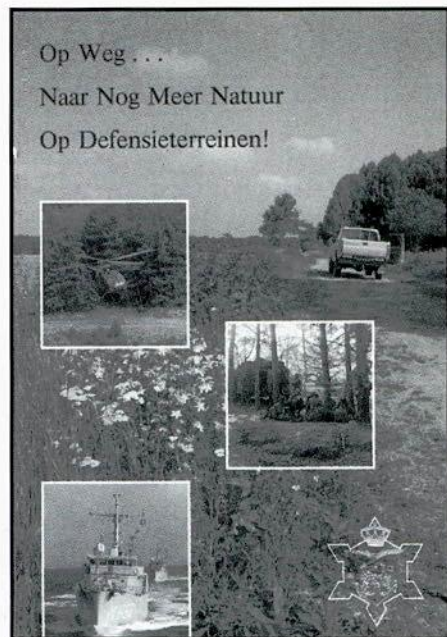
■ Kansen

Hoe dan ook, 40.000 hectare is niet niks. Terecht dat er vanuit de krijgsmacht en het ministerie van Defensie veel aandacht aan wordt besteed. Want er heerst een zeker wantrouwen bij de buitenwacht. Wat bij Defensie in handen is, blijkt voor de natuur zo'n beetje verloren. Zo is bij sommigen en zeker bij een aantal natuur- en milieugroepen de gedachte. Een misvatting, want niet alles wordt verpulverd onder de rupsvoertuigen, niet alles wordt een 'free-for-all'-terrein, niet altijd is er lawaai, niet altijd vervuiling door olie uit zwaarder materieel. Integendeel, er zijn hele stukken

militair terrein, soms hele complexen, waar helemaal niet wordt gereden, waar het erg stil is, waar de natuur alle kansen krijgt.

■ Lol in de natuur

Veel mensen binnen de krijgsmacht hebben veel lol in die natuur. Niet als vrijetijdsbesteding, niet als hobby, maar beroepsmatig. Want ook militaire terreinen worden wel degelijk beheerd. Inclusief de natuur daarin. Het blijkt dat de zorg voor die natuur aan een aantal militairen echt goed is toevertrouwd. Het eind 1992 verschenen boekje *Op weg...naar nog meer natuur op defensie-terreinen!* schuift die mensen naar voren: adjudant-vogelman Lelieveld op de vliegbasis Gilze-Rijen, luitenant-kolonel Jansen in de Marnewaard, beheerder De Mooij van het marine-munitiedepot te Wassenaar, mensen van de Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen uit alle delen van het land. Ze praten over de bekoring van en de zorg voor boomkijkers, oeverwaluwen, slangekruid en de parnassia. Ze laten een onverwacht snelle en bovendien verheugende omslag in het denken zien. In een voorwoord zegt

(De illustraties op deze pagina's zijn afkomstig uit de genoemde Defensie-brochure)

generaal-majoor E.N. Westerhuis, directeur van de Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen van het Ministerie van Defensie het zo:

'Jarenlang is in de terreinen een beheer gevoerd waarbij het esthetische aspect centraal stond. Vooral de natuurfunctie kreeg daarbij niet altijd voldoende aandacht. Het inrichten geschiedde veelal zuiver militair-functioneel. Bij het onderhoud lag de nadruk op het handhaven van een onderhoudsbeeld waarbij, naast technische functionaliteit, 'netheid' leidraad was. Dientengevolge lag ook het verzorgingsniveau hoog: voor tormentil en ijsvogel té hoog...'

■ Paradijselijke rust

Daar gaat het dus in het boekje over. Dat de natuur ook op militaire terreinen iets meer wordt gegund, dat het menselijk ingrijpen iets wordt teruggeschroefd, dat de planten- en dierenwe-

Zwaluwen zonder oever

Bij de jaarlijkse terugkeer naar ons land zoekt de oeverzwaluw naar een geschikte broedplek. De oudere vogels zijn plaatstrouw en keren dus naar een vertrouwde locatie terug. De oeverzwaluw is een holenbroeder en nestelt van nature, de naam zegt het al, in steile, afgekalvde oevers langs wateren. Door de vele oeververbeteringen zijn deze lokaties schaars geworden. De vogel moet het nu vooral doen met meestal tijdelijke, kunstmatige steilwanden, bijvoorbeeld van gronddepots. Lt.-Kol. Jansen is op het terrein Marnerswaard in de Lauwersmeer de trotse gastheer van een oeverzwaluwenkolonie. 'Een restant van een zanddepot op het oefenterrein is bewust door ons gespaard. Het depot had al een aantal jaren telkens weer huisvesting geboden aan een zeer groot aantal oeverzwaluwen. De kolonie is nu weliswaar kleiner, maar toch altijd nog zo'n 300 paar vogels groot. Het is een fraai gezicht om de vogels met hun krachtige poten de hopen te zien graven, en hun jongen te zien grootbrengen. De ouders vliegen af en aan met insecten, die ze in de vlucht vangen. De aanwezigheid van veel open terrein nabij de steilwand trekt de oeverzwaluwen aan. Bij het militaire gebruik van onze terreinen proberen we in het algemeen rekening te houden met planten en dieren. Soms, zoals hier, mogen we best iets verder gaan met onze inspanningen. Daar behoeven we ons, gezien het resultaat, zeker niet voor te schamen...'

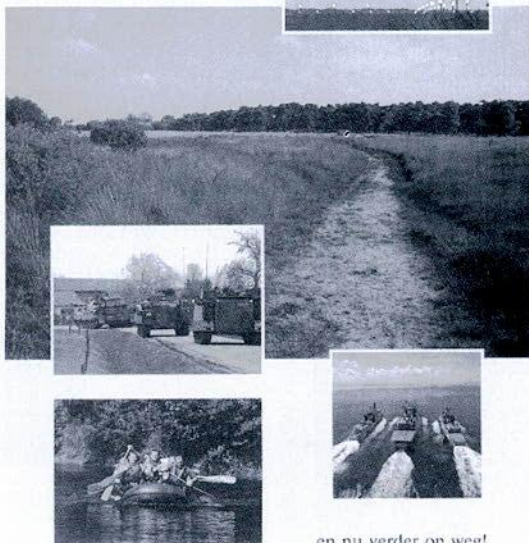

reld haar kansen grijpt. Wie het fraaie boekje (36 blz. en meer dan vijftig kleurenfoto's) doorbladert herkent onmiddellijk wat je als militair gewoon in de praktijk kan zien, horen, ruiken. In militaire boscomplexen wordt het saaie naalddhout af en toe vervangen door loofhout, dat er vanuit de Nederlandse situatie ook eigenlijk meer thuis hoort. Rustige mobilisatiecomplexen en munitiedepots vormen zo langzamerhand een ware bron voor bloemen, vogels en insecten. Soms eeuwenoude forten blijken plotseling een heel bijzondere natuur te herbergen. In en langs rasters, omheiningen en brandstroken is het vaak een waar paradijs voor vlinders. En er is vaak rust in de terreinen, veel meer dan de rumoerige critici soms merken.

■ Alle rangen en standen

De militaire beheerders kregen hun invloed niet altijd cadeau. Uit hun woorden blijkt dat ze vaak hebben moeten knokken voor 'hun' natuur. Niet dat de natuur er nooit was binnen het militaire apparaat. Maar er was nooit echte aandacht voor. Het was eeuwenlang ook zo gewoon en in overvloed. Een beetje meer of minder, wat deed het er toe. Zo ging soms toch maar plotseling een voor de

Veel is al bereikt...

... en nu verder op weg!

planten en dieren heel waardevol gebiedje verloren. Tegenwoordig wordt daar beter naar gekeken. Natuur is schaars geworden en, zo gaat dat, de prijs voor verlies wordt zo langzamerhand wel erg hoog. Op de golven van het natuur- en milieubesef konden de terreinbeheerders hun collega's in alle rangen en standen vaak overtuigen. Een beetje normaal omgaan met de natuur

ZORGEN NIET UIT DE LUCHT GEGREPEN

De zorgen van de natuur- en milieubescherming zijn uiteraard niet helemaal uit de lucht gegrepen. De vraag vanuit die hoek is gewoonweg of militaire activiteiten nu altijd en immer in natuurgebieden moeten plaatsvinden. Kan het zo langzamerhand niet ergens anders?

Uit de Defensienota van de regering blijkt dat de regering wel naar een kleinere krijgsmacht toe wil, maar dat die verkleining zich nog niet vertaalt in een grote afname van de oppervlakte militaire terreinen. Bovendien merkt de natuur- en milieubescherming op dat er een groot aantal militaire complexen liggen in de zogenaamde ecologische hoofdstructuur van het Natuurbeleidsplan uit 1990. Wil dat plan slagen, dan is het de vraag of een aantal militaire terreinen in de huidige omvang op de huidige plaats kunnen blijven. Soms wordt voorzichtig voorgesteld landbouwgronden als militair oefenterrein te gaan gebruiken. Als alternatief. Maar de landbouw zit (ook) daar niet op te wachten.

Hoe moeilijk de zaken liggen, blijkt wel uit het feit dat in of vlak tegen een mogelijk toekomstig Nationaal Park bij Havelte een nieuw militair oefenterrein is gedacht. Dat kan gewoonweg niet, zo is de mening van velen in de streek en daarbuiten. En dan is er, om nog maar wat te noemen, de oefengelegenheid voor een luchtmobiele brigade. Geluidsoverlast door luchtmacht en landmacht is toch al een heikel punt. De Veluwe wordt plaatselijk bijna vergiftigd door het heliportergeluid. Waar komt het geluid van de grote-jongens-droom van de luchtmobiele brigade terecht? Dat staat niet in het boekje van generaal-majoor Westerhuis.

F.M.

tijdens oefeningen werd het parool. Interne milieuzorg een begrip. Lukt dat in een aantal gevallen niet, dan kan soms heel ouderwets gewoon, terwille van de natuur, op de strepen worden gestaan.

■ Jeneverbessen

Natuur is beleid en dat is toch iets heel opmerkelijks binnen de krijgsmacht. Veelal gaat het in de sfeer van 'blijf van de natuur in onze terreinen af, die redt zich wel'. Of in de sfeer van het niet meer echt de natuur sturen, maar meer begeleiden. Alleen ingrijpen waar het echt nodig is. Vanuit veiligheidsstandpunt of (soms) vanuit het natuurbeheer. Zo zijn er langs schietterreinen stroken waar geen bomen mogen staan of (sponstaen) geen jonge bomen mogen opgroeien. Die zogenaamde opslagvrije stroken langs schietterreinen zijn vaak al jaren vrij ongestoord en niet toegankelijk voor de recreatie. Dat leidt er wel weer toe dat er in de natuur bijzondere dingen gebeuren. Zo kunnen er jeneverbessen opslaan, vrij uniek voor ons land, aldus meldt het boekje met enige trots. Het gaat soms eigenlijk vanzelf. Met een beetje aandacht voor de zaak, met wat kennis en verstand, met een beetje hart voor de zaak van de natuur...

Frits Maas

Bijzondere vrouw

Nagenoeg iedereen heeft op school ooit geleerd dat Madame Curie (met haar man) uit wagonladingen uraanpekerts het element radium ontdekte. Daarvoor en voor haar onderzoeken op het gebied van radioactiviteit ontving zij in 1903 de Nobelprijs voor natuurkunde. Nadat haar man was overleden ontving deze, tot de verbeelding sprekende, vrouw in 1911 nogmaals de Nobelprijs, nu voor scheikunde. Dat haar dochter, Irène, die zich eveneens op de natuurkunde toelagde, in 1935 (met haar echtgenoot Jean Joliot) ook de Nobelprijs voor scheikunde kreeg toegekend is veel minder bekend.

Over het leven van deze Irène Joliot (1897 - 1956) verscheen begin dit jaar een biografie door Noëlle Lorient. Uit dit geromantiseerde levensverhaal wordt duidelijk dat Irène al op jeugdige leeftijd haar moeder assisteerde bij haar werkzaamheden en aldus betrokken raakte bij de oprichting van de radiologische dienst (van groot belang voor de vele gewonden tijdens de Eerste Wereldoorlog). Na 1918 deed Irène, samen met haar man, onderzoek naar radioactiviteit en kernsplijting. Het boeiende aan deze vrouw was dat ze, naast haar wetenschappelijke arbeid, ook een grote sociale belangstelling aan de dag legde. Irène was, weliswaar maar kort, de eerste vrouwelijke minister in Frankrijk (in 1936, in de regering Blum), liep voorop tegen fascisme en nationaal-socialisme en was een voorvechter van vrouwenemancipatie. Met dit levensverhaal heeft Lorient deze verguisde (haar man was lid van de communistische partij) en in de vergetelheid geraakte, geniale onderzoekster weer onder de aandacht van een breed publiek gebracht.

Noëlle Lorient: *Irène Joliot Curie, een vrouw*. De Geus, Breda 1993. 288 blz. f 42,50. (WH)

Subtiële novelle

Het begin dit jaar verschenen 'Volgend jaar in Berlijn', is de

eerste novelle van ene Mackay (1958). Een uitstekend debuut. Hoofdpersoon is de leraar geschiedenis Louis die, zeven jaar na het overlijden van zijn vader, bij het opruimen van delen van diens nalatenschap, een foto vindt van een straat ergens in de Berlijnse arbeiderswijk Wedding. Zijn vader heeft daar, in het kader van de Arbeitseinsatz, twee jaar gewerkt en gewoond. Precies vijftig jaar later besluit Louis in Berlijn op onderzoek te gaan naar die periode waarover zijn vader liever niet sprak. In de trein ontmoet hij de jonge joodse vrouw Mirjam, uit Tel Aviv, die Berlijn jaarlijks bezoekt en dus de stad goed kent. Ze biedt Louis aan samen met hem de bewuste straat van de foto te gaan zoeken.

Deze zoektocht naar een straat krijgt meer en meer het karakter van een ontdekkingsreis naar de zin van het bestaan. Het bestaan van een ieder van ons kan niet los worden gezien van het verleden. Dat is soms wat lastig en in enkele gevallen zelfs knap hinderlijk: 'het heden alleen zou gemakkelijker zijn. Maar niet groot genoeg om in te leven.' Een subtiële novelle met een grote emotionele geladenheid die doet verlangen naar meer en groter werk. Want zoveel is zeker, schrijven kan deze Mackay! Mackay: *Volgend jaar in Berlijn*. De Prom, Baarn 1993. 73 blz. f 24,90 (WH).

Vlaams Blok

In 'Vuile Arabieren. Bedlectuur voor Vlaams-Blokkers' plaatst de auteur, Lucas Catherine, de visie van de Westerling op Arabieren en moslims in een historisch perspectief. Door de tijden heen blijkt deze kijik nogal ingrijpend te zijn gewijzigd. De eerste contacten van het Westen met de Arabische cultuur dateren uit de tijd van de kruistochten (tussen 1095 en 1291). Weliswaar zag men de Arabieren als de vijand, maar dan wel één die hoog werd ingeschat vanwege het peil van ontwikkeling en beschaving. Talrijk zijn de zaken die deze kruisvaarders mee terugbrachten (papier, Arabische cijfers, algebra, kompas, wissels, cheques, enz.). Dit opkijken naar de Arabische wereld door het Westen duurde tot het begin van de negentiende eeuw. Dan begint Europa de Arabische landen te koloniseren, te beginnen met Noord-Afrika (Algerije, 1830) en eindigend met Palestina (1920). Aan deze stelselmatige inpalmings van de moslim-wereld door Europa

maakten talloze Europese landen zich schuldig (waaronder België en Nederland). In snelteerivaart neemt het beeld van

de moslims karikaturale vormen aan ('de beste Arabier is nog altijd een achterlijke Arabier'). Na deze historische schets neemt Catherine de 'oplossingen' van het Vlaams Blok met betrekking tot het vreemdelingenprobleem onder de loep en laat daar geen spaan van heel. In een afsluitend hoofdstuk pakt hij de intolerantie van de islam bij de kop: 'Is de islam intolerant? Ja, voor zover de islam een godsdienst als alle andere is. Elke godsdienst is intolerant, omdat hij de waarheid in pacht denkt te hebben (...). Religie en intolerantie zijn bijna synoniem'.

Een interessant boekje en niet alleen voor Vlamingen, want voor Vlaams Blok kunnen we rustig Centrum-democraten lezen. Lucas Catherine: *Vuile Arabieren*. Bedlectuur voor Vlaams Blokkers. Hadewych, Antwerpen/Baarn 1993. 99 blz. f 24,90. (WH)

Toneelstuk

Naast verschillende korte verhalen en een novelle, schreef de Vlaamse auteur Frank Adam een boeiend toneelstuk dat onlangs in boekvorm verscheen: 'Wakitchaga'. Het eind vorig jaar voor het eerst opgevoerde toneelstuk (in Brugge) is op te vatten als een spel rond de thema's religiositeit (meer in de betekenis van kosmische verbondenheid), dood en seksualiteit. Adam baseert zijn stuk op de intrigerende inwijdingsrituelen van sommige Noordamerikaan-

se culturen waarbij de jongens, tussen de tien en zestien jaar, zich afzonderen in de bergen of in het woud. In 'Wakitchaga' trekken vijf jongens (vier van 16/17 jaar, één van 13), zonder eten, voor een aantal dagen de dorre vlakke op. Er mag niet alleen niets worden gegeten, ook het aanleggen van een vuur tegen de kou is niet toegestaan, evenmin dat men iets mee mag nemen om zich mee te kunnen verdedigen. Ook mag er

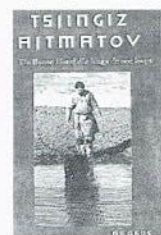
geen liefde worden bedreven met een meisje. Men dient volledig op zichzelf te worden teruggevoerd. De eenzaamheid, de vermoeidheid, de knagende honger en de koude legt 'de zweep op je ziel'. Stelselmatig worden de vijf adolescenten gekonfronteerd met visioenen waarin angst, pijn en dood centraal staan. Ook veroorzaken de ontberingen spanningen onder de groepsleden die men, afreageert op de jongste ('Je bent er perfect voor geschapen').

Op uitstekende wijze weet Adam de lezer deelgenoot te laten worden van deze jongens op hun tocht naar volwassenheid en de aandacht tot het eind vast te houden. Ik zou dit toneelstuk zo willen gaan bijwonen.

Frank Adam: *Wakitchaga*. De Geus, Breda 1993. 95 blz. f 15,90. (WH)

Tragische tocht

De Nivchen is een bevolkingsgroep in het oostelijk deel van Siberië. Nu omvat Siberië een immens gebied, dus is een nadere aanduiding wel op z'n plaats. De Nivchen leven in het bekken van de rivier de Amoer en op de

tegenover liggende noordpunt van het eiland Sachalin. Over deze Nivchen, beter gezegd over vier leden van dit volk, gaat de roman 'De Bonte Hond die langs de zee loopt' van de Kirgizische schrijver Tsjingiz Aitmatov.

Deze vier Nivchen gaan met hun, uit een boomstam vervaardigde, kajak op robbenjacht. Het zijn de clan-oudste Ornan, de ervaren jagers Emraïn en Mylgoen en de elfjarige zoon van Emraïn, Kirisk.

Aanvankelijk verloopt de tocht voorspoedig en weten ze, roeiende, aan het einde van de middag, het eerste eiland van hun jachtgebied te bereiken. Met slechts één geschoten zeehond als buit proberen ze, voor de duisternis invalt, nog naar een tweede eiland te roeien. Ze worden evenwel overvallen door een zware storm (moeten zelfs de buitgemaakte zeehond overboord zetten) en raken vervolgens, vanwege een ondoorgrondelijke mist, de koers kwijt. Het grootste gedeelte van deze roman gaat over de tragiek die zich dan voltrekt over deze vier mensen. De mist is buitengewoon hardnekkig en dagenlang dobberen ze rond, niet wetende welke richting ze op zouden moeten roeien, zonder voedsel en met steeds minder drinkwater.

Aitmatov heeft dit eenvoudige gegeven op een schitterende wijze

ze uitgewerkt tot een imponerende roman. Een roman die belijst niet onder doet voor veel bekendere werken in dit genre (zoals de boeken van Joseph Conrad, 'De Oceaan' van James Hanley of 'De oude man en de zee' van Hemingway). **Tjingiz Aitmatov: De Bonte Hond die langs de zee loopt.** De Geus, Breda 1993. 142 blz. f 29,90. (WH)

Magistrale roman

'Toen ik het boek uithad en naar buiten ging was het of in alle bomen van Zuid-Londen engelen zaten' schreef een Engelse recensente over *The Famished Road*, waarmee de Nigeriaanse auteur Ben Okri (1959) in 1991 de fameuze Britse Booker Prize won. Misschien wel de meest veelzeggende uitspraak uit de vele lovende recensies over deze monumentale Afrikaanse roman, die eind '92 bij Van Gennep verscheen onder de titel 'De hongerende weg' (vertaald door Martha Vooren). Veelzeggend omdat die gevoelsuitspraak zo treffend de magische sfeer weer geeft van dit boek, waarin voortdurend sprake is van overgangen naar andere (geesten) werelden, dromen en visioenen. Maar tegelijk is er steeds de dagelijkse realiteit van honger en huurschulden, van verkiezingsstrijd en knokploegen, heksen en kruidendokters, creperende kinderen en corrupte politici.

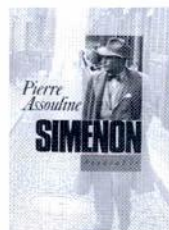
In die dubbele werkelijkheid leeft de hoofdpersoon Azaro, een 'abiku', d.w.z. een kind dat zich bij z'n geboorte maar half heeft kunnen losmaken van de geestenwereld waaruit mensen komen en waarnaar ze terugverlangen. Azaro scharrelt wat extra eten bij elkaar door klanten te lokken naar de bar van Madame Koto (door een priester 'de grote hoer van de apocalypse' genoemd) waar mensen en geesten elkaar ontmoeten. Hier spelen zich geheimzinnige en gruwelijke, chaotische en grappige tafereelen af. Andere hoofdfiguren zijn de Internationale Fotograaf, de moeder van Azaro (een marktverkoopster), zijn vriendje Ade en vooral zijn Pa, een sjouwer en een formidabele bokser. Wanneer 'Zwarte Tijger' (Pa) zeer gehavend maar als winnaar te voorschijn komt uit het huiveringwekkende gevecht tegen 'Gele Jaguar', de uit het moeras opgedoken schim van een overleden regionale kampioen, zegt Azaro: 'Ik kon de vuistslagen van Gele Jaguar op zijn geest ruiken. Ik kon Pa's wederge-

boorte al bij voorbaat ruiken'. Na ook nog te hebben gewonnen van de legendarische bijna-wereldkampioen 'Groene Luipaard', betekent dit voor de idealistisch ingestelde Pa een omslag in zijn leven: hij gaat wereldliteratuur lezen, wil politicus worden en de wereld verbeteren. Tot slot drie korte citaten uit Pa's lange toespraak aan het einde van het boek: 'Vrouw, zoon, luister. Ik heb in mijn slaap zoveel wonderbaarlijks gezien. Onze voorouders hebben me veel filosofieën geleerd. Mijn vader is aan me verschenen als Priester van de Wegen en hij zei dat ik mijn deur open moest laten. Mijn hart open moet zijn. Mijn leven open moet zijn. Onze weg open moet zijn. Een open weg heeft nooit honger. Er komen vreemde tijden.' 'Mensen die alleen hun ogen gebruiken, kunnen niet ZIEN. Mensen die alleen hun oren gebruiken, kunnen niet HOREN. Het is moeilijker om lief te hebben dan om dood te gaan.(...)' 'Er wonen allerlei mensen in ons binnenste, (...) allerlei vorige levens, en toekomstige levens. Als je goed luistert hoor je het gelach door de lucht zweven. Mensen zijn een groot mysterie.' Okri heeft in zijn magistrale roman harde werkelijkheid en magische fantasie meesterlijk en poëtisch verweven. **Ben Okri: De hongerende weg.** Van Gennep, Amsterdam 1992. 492 blz. f 49,50. (FS)

Georges Simenon

Iedereen heeft wel eens een Maigret gelezen of een verfilming op tv gezien en een enkeling is dan misschien ook nieuwsgierig naar de geestelijke vader van 's werelds beroemdste commissaris. Zo begon ik althans, extra aangemoedigd door een omslagtekst die 'een levendig en warmhartig geschreven' biografie, even spannend als Simenons beste detective' belooft, aan 'Simenon' door Pierre Assouline (bewerkt en vertaald door Theo Buckinx, in december verschenen bij de Prom). En - hoewel noch warmhartig, noch spannend - raakte ik toch geboeid door deze uitstekende levenbeschrijving. Over 'de mens Simenon' schrijft Assouline soms namelijk met nauw verholten afschuw. Hij doet dat overigens wel als de best gedocumenteerde van de vele Simenon-biografen, want hij was de enige voor wie Georges Simenon (Luik 1903 - Lausanne 1989) voor zijn dood zijn gehele archief zonder enige terughouding heeft geopend. Veel van Georges' innerlijke tegenstrijdigheden en welhaast waanzinnige onbestendigheid en angsten zouden zijn terug te voeren op een uiterst problematische moeder-zoon-relatie. Daarmee is echter het balanceren op de rand van collaboratie (hij verdiende flink aan Maigret-

producties van de Duitse filmindustrie in de oorlogsjaren) en antisemitisme (reactionaire kranteartikelen en het tekenen van ariërverklaringen) van de volwassen Simenon niet te verontschuldigen, vindt Assouline.

Aan volledigheid over dit lange en bewogen schrijversleven valt in dit korte bestek niet te denken. Uit de talloze onderwerpen dan maar een kleine greep om de nieuwsgierigheid te wekken: - Simenons ijzere werkdiscipline: alleen al bijna 400 romans in vijftig jaar; - zijn sexverslaving: 10.000 vrouwen naar zijn eigen schatting, soms vier per dag; - zijn relatie tot geld: van armoede tot miljoenenbezit; - zijn relaties tot vrouwen: moeder, echtgenotes Tigy en Denise, vriendin Teresa, kokkin/maitresse Boule, Josephine Baker, dochter Marie-Jo, die in 1978 op 25-jarige leeftijd zelfmoord pleegde en tot zijn zonen Marc, John en Pierre en zijn in het Vreemdelingenlegioen gesneuvelde jongere broer Christian. En dan zijn daar nog zijn psychologische romans en zijn memoires, zijn dagindeling en werkwijze, zijn jeugd en mislukte huwelijken, zijn talloze verhuizingen (België, Frankrijk, Amerika, Zwitserland) en zijn fascinatie voor de medische wetenschap. Een ongewoon mens, aldus Assouline, een gevoelige natuur ook, maar 'voor alles een opportunist'. En hij eindigt zijn boek met de verzuchting: 'Ondanks de miljoenen verspreide boeken is de man niet bemind, al wordt hij als romanschrijver verafgodd. Jammer.' **Pierre Assouline: Simenon, een biografie.** De Prom, Baarn 1992. 462 blz. geill. f 59,50. (FS)

Nieuwe *Globe Pockets

In maart jl. kwam bij In de Knipscheer al weer het vierde kwartet Globe Pockets uit, een reeks kwaliteitsboeken voor een lage prijs, die telkens met vier tegelijk worden uitgebracht in het voor- en najaar. Van het echtpaar Simone en André Schwartz-Bart verscheen daarin de gevoelvolle roman 'Een schotel varkensvlees - Logboek van een Antilliaanse vrouw'. Beide auteurs hebben hun sporen in de romankunst al lang en breed verdiend. André Schwartz-Bart kreeg in 1959 de hoogste Franse literaire onderscheiding, de Prix Goncourt, voor zijn epos over de Jodenvervolgung *De laatste der rechtvaardigen*. Van Simone (Guadeloupe, 1938) verschenen eerder de schitterende

Caribische romans *Horizont* (1983, 'een zwarte odyssee') en *Wind en zeil* (1986, hier enthousiast besproken). In *Een schotel varkensvlees* gaat het om de terugblik op haar leven van de 72-jarige Antilliaanse negerin Marie Monde, die al twee jaar wegwijnt in 'het Hol', een Parijse inrichting in het begin van de jaren vijftig. Zowel de herinneringen aan haar jeugd- en familielevens op Martinique, als haar scherpe waarnemingen van het gestichtsleven en de eigenaardige gedragingen van haar medebewoners nu, tekent Marie op in zeven schoolschriften, die aldus dit 'logboek' vormen. Een prachtig poëtisch 'document humain' vol tragiek, tederheid en humor.

Simone en André Schwartz-Bart:

Een schotel varkensvlees, Globe Pocket, 237 blz. nr. 16. De andere drie gelijktijdig verschenen Globe Pockets zijn:

Buchi Emecheta: Het hoofd boven water. Dit is de openhartige en schrijnende autobiografie (1989) van de Nigeriaanse schrijfster Buchi Emecheta (1944), die koos voor studie en schrijverschap in Londen en het alleen opvoeden van haar kinderen. 366 blz. nr. 13.

Craig Kee Strete: Nachtbraken. De Indiaan Craig Strete (1950) was op zijn vijftiende een tijd bevriend met superstar-in-opkomst Jim Morrison. Samen doken ze in een maniakale zomer onder in de dolgedraaide rock & roll-scene, waarvan dit boek de weer-slag is. Tevens is in deze heruitgave hun gezamenlijke dichtbundel 'Dark Journey' opgenomen. 368 blz. nr. 14.

Boeli van Leeuwen: Een vreemdeling op aarde. Een welkome herdruk van deze fascinerende klassieker uit 1963. Boeli van Leeuwen (Curaçao, 1922) beschreef op meesterlijke wijze hoe de van Curaçao naar Amsterdam gekomen Kai meespeelt in het Leidsepleinleven van de jaren vijftig. Op de vlucht voor verslaving aan drank en vrouwen hervindt hij in Spanje zijn geschonden vertrouwen in de liefde en de medemens, hetgeen zijn terugkeer naar Curaçao mogelijk maakt. 207 blz. nr. 15. **Globe Pocket, In de Knipscheer, Amsterdam 1993.** f 15,- per stuk. (FS)

Wim Heij
Frank Spoelstra

